

که فقط مذاکره بین دولت ایران و دولتین انگلیس و روس در خصوص يك مساعده یا استقراض اختیار تامه دولت را در مورد منابع غیر مرهون عایدات خود که برای هر معامله‌ای آزادند سلب نخواهد نمود.

ثانیاً دولت علیه اطمینانات کامل می‌دهد که هر قراردادی را که بین دولت علیه ایران و دولت فخریه انگلیس راجع بهر محلی از عایدات مملکت بسته شده همیشه و کاملاً مرعی و محترم خواهد داشت.

امضاء محمد ابراهیم غفاری

نمره - ۶۸

قسمتی از مراسله سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۱ آوریل) طهران ۲۴ مارس ۱۹۱۰ [۳ فروردین ۱۲۸۹؛ ۱۲ ع ۱ - ۱۳۲۸] فرمانفرمای جدید فارس حضرت والا ظفرالسلطنه از طهران به عزم مرکز مأموریت خود حرکت کردند ولی فعلاً در قم منتظر قشون و استعدادی هستند که بنا هست همراه ایشان به فارس بروند. ظاهراً دولت ایران بعلت نداشتن وجه برای تجهیز این استعداد مختصر دچار مشکلات شده است.

ضمناً در وضع راههای جنوب هیچ بهبودی مشهود نیست. راه بین بوشهر و شهر شیراز که از جره می‌گذرد صحیح است که در تحت مراقبت صولت‌الدوله تا حدی دایر است ولی راه عمده معمولی از اثر اغتشاشات و بی‌نظمیها بکلی مسدود است.

راه شیراز به اصفهان نیز نهایت ناامن است و در قمشه غریب‌خان نامی از خوف اینکه به تقصیر ساختن نوتهای تقلبی بانک شاهنشاهی دستگیر شود فرار کرده قریب ۱۵۰۰ نفر دور خود جمع کرده و با قوای دولت می‌جنگد به این طریق طغیان و یاغیگری کوچکی فعلاً در قمشه موجود است.

نمره - ۶۹

مراسله سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۱ آوریل) طهران ۲۴ مارس ۱۹۱۰ [۳ فروردین ۱۲۸۹؛ ۱۲ ع ۱ - ۱۳۲۸] آقا

خلاصه ماهیانه معمولی را که حاوی وقایع اتفاقیه در ایران در ظرف چهار هفته گذشته بوده است با کمال افتخار لفاً می‌فرستم.

بنده ... بارکلی

ملفوفه در نمره ۶۹

خلاصه وقایع اتفاقیه در ایران در ظرف چهار هفته گذشته که منتهی به ۲۴ مارس ۱۹۱۰ [۳ فروردین ۱۲۸۹؛ ۱۲ ع ۱ - ۱۲۲۸] می‌شود.

طهران

مجلس در مدت چهار هفته گذشته اکثر مشغول مذاقه و شور بودجه‌های ادارات مختلفه که از طرف دولت پیشنهاد شده بوده است. مذاکرات و اقدامات علنی مجلس تا یک اندازه رسمانه است و جالب توجه نیست. بیشتر امورات در مجالس محرمانه ختم می‌شود. در موقع عید نوروز سلطانی اعلیحضرت شاه و نایب‌السلطنه هیئت مأمورین خارجه را پذیرفتند.

تبریز

شهر منظم و آرام بوده است ۹۲۰ نفر سوار دولتی مکمل در تحت فرمان سردار بهادر و یضرم‌خان از قراجه‌داغ مراجعت کرده و در تاریخ ۲۳ فوریه وارد شهر شدند.

در تاریخ نهم مارس قنصل دولت اعلیحضرتی راپورت داده است که در بعضی طبقات مردم هیجان و غلیان مجددی بر علیه قشون روس مشاهده می‌شود و در جواب استفساری که وزیرمختار دولت اعلیحضرتی کرده است (مستر شیپلی) در تاریخ ۱۲ مارس اطلاع داده است که شهر ساکت است و لیکن اظهار داشته است که لزوم خارج شدن ستارخان و باقرخان پیش از پیش فوریت دارد تا آنکه شهر بوضع عادی معمولی خود عود نماید.

ستارخان و باقرخان با ۱۰۰ نفر از سوارهای خودشان و بعضی سوارهای دولتی در تاریخ ۱۹ مارس از تبریز به عزم طهران حرکت نمودند.

رشت

حکمران جدید گیلان معیرالممالک در تاریخ ۳ مارس وارد شد. شهر و اطراف منظم است ولی در اوایل ماه مارس بعضی اغتشاشات جزئی از طالش راپورت داده شده است. در رشت قوه‌یی برای نظمیه تشکیل شده است.

مشهد

شهر مشهد ساکت و منظم بوده در اوایل مارس آصف‌الدوله معین شده بود که بجای رکن‌الدوله به ایالت خراسان بیاید ولی چون افکار و حسیات مردم در طهران و خراسان شدیداً بر ضد او بود بالاخره مأموریت او موقوف شد.

سیستان

این ولایت نیز آرام است. از هنگام ورود حشمت‌الممالک در سیستان در وضع اداره کردن ولایت بهبودی محسوس حاصل شده و از رؤسای متمرده بلوچ چندان صحبتی شنیده نمی‌شود.

اصفهان

شهر ساکت بوده سردار اشجع به حکومت ابقاء شده است و لیکن سردار ظفر به مستر گرامم گفته است که دولت برای احتراز از رقابت بین این دو نفر خوانین بختیاری مصمم شده است که هیچ کدام از اینها را به حکومت اصفهان نگذارد و سردار اشجع شاید بعد از نوز سلطانی منفصل شود. دیگر مشارالیه چنین اظهار عقیده و پیش بینی نمود که جز خوانین بختیاری هیچ کس نخواهد توانست در اصفهان حفظ نظم نماید. تمام راهها باستثنای راه شیراز امن بوده و قوافل موافق معمول تردد کرده‌اند.

در راه شیراز قمشه از اواسط ماه مارس معرض اغتشاش و انقلابی بوده که غریب‌خان باعث آن شده است. مشارالیه سابقاً در اصفهان رئیس پلیس بوده و محض انفصال از این خدمت به نقطه مزبور فرار نموده و از قرار مذکور ۱۷۰۰ نفر دور خود جمع نموده است. اردویی مرکب از ۴۰۰ سرباز و ۵۰ سوار بختیاری و چند عراده توپ از اصفهان برای او فرستاده شده و استعداد دیگری از چهارمجال مأمور و مقرر است که با آن اردو کمک نماید.

یزد

شهر کماکان منظم است راهها به استثنای راه کرمان امن بوده است. در راه کرمان چندین دسته بزرگ دزد چندین قافله و پست را زده‌اند و راه کاملاً نا امن است. حکمران با استعدادی به مبارزت دزدها رفته و یکدسته ۳۰ نفر از آنها را با ۹۰۰ رأس گوسفند که غارت کرده بودند گرفته است. انجمن ولایتی تاکنون عضو زردشتی را با وجود حکم دولت نپذیرفته و برای عضویت مجلس ملی نیز هنوز وکیلی از یزد انتخاب نشده.

کرمانشاه

شهر ساکت بوده و نظمیه موجود و به خوبی مراقب است. راهها امن و تعدی به قوافل موقوف است. در تمام ولایت موافق راپورت انتظام و آسایش غلبه دارد و این از حسن کفایت نظام السلطنه است که با یک اردوی مشتمل بر سوار و پیاده و توپخانه به اطراف حرکت نموده و مقصرین و اشرار مختلفه را دستگیر می‌نماید.

سه نفر از محبوسین عمده خود را برای تنبیه به طهران فرستاده است. انجمن ولایتی سعی و اهتمام نمود که مقصرین مزبور را در کرمانشاه به معرض استنطاق درآورند ولی حکمران در فرستادن آنها به طهران اصرار نمود. ثبات عزم حکومت اثرات خوب بخشیده و بعضی از طوایف سر اطساعت پیش نهاده و دستجات سوار برای خدمت نزد ایشان فرستاده اند. کلیه عده اردوی حکومت به ۲۰۰۰ نفر بالغ می شود.

داودخان و سایر رؤسای عمده ایلات ظاهراً مایل و حاضراند که تسلیم و مطیع حکومت شوند.

کرمان

انتظام و حکومت در شهر غلبه داشته قوام‌الملک برای سال آتی به حکومت ابقاء شد. به مشارالیه از رؤسای بلوچ پیغامات رضایت بخش رسیده قرار گذارده است که آنها را در بم ملاقات کرده در خصوص اظهارات و شکایات آنها مذاکرات نماید. ترتیبات اداری که مأمورین جدید طهران می خواهند تأسیس نمایند اهالی را به هیجان آورده.

یکی از آقایان خواست علم طغیان بر ضد آنها بلند نماید ولی به مقصود نائل نگردید.

راههای یزد و بندر عباس بواسطه حضور دستجات سارقین که چندین فقره دزدی کرده اند بکلی برای تردد قوافل مسدود است.

شیراز

شهر روی هم رفته آرام بوده است و لیکن چندین فقره دزدی در خانه ها شده است و اجماعی جدیداً خانه مسیو ناتاف نماینده آلیانس یا اتحاد اسرائیلی را غارت کرده مشارالیه و زنش مجبوراً در قنسولخانه دولت اعلیحضرتی تحصن جستند. نصیرالملک به سمت نیابت حکومت مقرر شده. ایالت جدید ظفرالسلطنه تازه از طهران برای شیراز حرکت کرده است. راه اصفهان مخصوصاً در نزدیکی سیوند و راه کازرون به بوشهر در نقطه بین کازرون و دالکی بسیار ناامن اند. پست و قوافل مکرر در مکرر سرقت شده اند.

راه چره در تحت مواظبت صولت الدوله مفتوح و دایراست ولی ازقرار راپورت در منازل مختلفه مایلزم مسافرین و قوافل موجود نیست، بعلاوه مکاریها با قرار جدیدی که صولت الدوله با خوانین دالکی و برازجان گذاشته که راه تجارت را در خاک خودشان برگردانند جداً مخالف اند زیرا که در این راه دو منزل خیلی طولانی را در جاده خیلی بدی باید بپیمایند که هیچ آذوقه در آنها یافت نمی شود.

خوانین تنگستان و چاه کوتاه [چا کوتاه] نیز سعی دارند که راه تجارت را در خاک خود بکشانند.

صوالت‌الدوله در قسمت آخر ماه فوریه مشغول مقهور کردن جوادخان که یکی از رؤسای کَشکولی اِست بوده و بالاخره مشارالیه را دستگیر نمود.
از قرار معلوم صوالت‌الدوله اهمتاسی نمود که اختلافات خود را با قوامیه‌ها به این طریق رفع نماید که فراریهای قشقای را که در ایلات خمسه پناه جسته‌اند قوامیه‌ها تسلیم نمایند و بعوض صوالت‌الدوله فراریهای ایلات خمسه را که پناهنده به قشقای‌اند به قوامیه‌ها تسلیم نماید ولی این خیال و اقدام منتج نتیجه نشد.

نمره - ۷۰

تلگراف سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۵ آوریل)
از طهران ۱۵ آوریل ۱۹۱۰ [۲۵ فروردین ۱۲۸۹؛ ۴ ع ۲ - ۱۳۲۸]
بحران دیگری در کابینه وزراء حادث شده رئیس‌الوزراء استعفاء داده و محتمل است که کابینه جدیدی تشکیل شود.

نمره - ۷۱

تلگراف سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۷ آوریل)
از طهران ۱۷ آوریل ۱۹۱۰ [۲۷ فروردین ۱۲۸۹؛ ۶ ع ۲ - ۱۳۲۸]
با کمال تأسف راپورت می‌دهم که مستر بیل در تاریخ ۱۵ آوریل مابین قمشه و آباده دچار و مورد حمله دزدها واقع شده و دو نفر از سوارهای هندی مستحفظ قنسولگری اصفهان که مستر اسمارت را از اصفهان به شیراز رسانده و در این موقع به همراهی مستر بیل مراجعت می‌کردند مقتول شدند.
از دولت تقاضا نمودم که عده کافسی از سوارهای بختیاری قمشه که گمان می‌کنم فعلا در آنجا قوای مکملی از آنها موجود است برای همراهی با مستر بیل که اینک در راه است اعزام دارد. بهمچنین در خصوص ترمیم واقعه و تنبیه مرتکبین که گمان می‌رود که کلویه [کهگیلویه‌ای] هستند تأکید و اصرار نمودم.

نمره - ۷۲

تلگراف سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۷ آوریل)
از طهران ۱۷ آوریل ۱۹۱۰ [۲۷ فروردین ۱۲۸۹؛ ۶ ع ۲ - ۱۳۲۸]
راجع به تلگراف من مورخه ۱۷ آوریل
قنسول جنرال دولت اعلیحضرتی مقیم اصفهان اطمینان ندارد که بختیاریهای قمشه از سرحد اصفهان تجاوز به خاک فارس نمایند مگر آنکه خود مشارالیه در آنجا حاضر بوده که آنها را وادارد. لهذا با اطلاع سردار اسعد او را اجازه دادم

که با آن قدر از مستحفظین قنسولگری اصفهان که ممکن است حرکت کرده و مستر بیل را استقبال نماید.
وزیر داخله احکامات خیلی سخت فرستاده که آنچه بختیاری ممکن است از قمشه فوراً اعزام شده و به مستر بیل در هر جا که هست ملحق شوند (عده بختیاریهای قمشه معلوم می‌شود که کمتر از میزانی است که گمان می‌رفت).

نمره - ۷۳

تلگراف سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۸ آوریل)
از طهران ۱۸ آوریل ۱۹۱۰ [۲۸ فروردین ۱۲۸۹؛ ۷ ع ۲ - ۱۳۲۸]
رجوع به تلگراف ۱۷ آوریل من - مستر بیل وارد قمشه گردید.

نمره - ۷۴

تلگراف سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۱۹ آوریل)
از طهران ۱۹ آوریل ۱۹۱۰ [۲۹ فروردین ۱۲۸۹؛ ۸ ع ۲ - ۱۳۲۸]
خواهش دارم رجوع به تلگراف مورخه ۱۷ آوریل من بنمایید به عقیده من این اتفاق جدید مستر بیل بر ما لازم و محتتم می‌دارد که یک اقدام علنی بنماییم برای اینکه هم دولت ایران را واداریم که برای استقرار و اعاده اقتدار خود در آن نواحی جهد بلیغ و کوشش جدی بنماید و هم اطمینان حاصل بنماییم که مأمورین ما در آتیه از این قبیل حملات و صدمات مأمون و مصون خواهند بود. عجالاً مشغول مشاوره با مأمورین قنسولگریهای دولت اعلیحضرتی مقیم اصفهان و شیراز و بوشهر هستیم.
ضمناً به آنها اشکال و موانع اشغال خاک و اعزام اردوی سرکوبی را یادآوری نمودم. پس از وصول نظریات آنها در این موضوع رأی و توصیه قطعی را تلگراف خواهم کرد.

www.adabestanekave.com

نمره - ۷۵

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۲۲ آوریل)
از طهران ۲۲ آوریل ۱۹۱۰ [۲ اردیبهشت ۱۲۸۹؛ ۱۱ ع ۲ - ۱۳۲۸]
در تعقیب تلگراف سر جرج بارکلی مورخه ۱۹ آوریل راجع به حمله وارده به مستر بیل با کمال توقیر راپورت می‌دهم که صاحب‌منصبان قنسولگری دولت اعلیحضرتی در بوشهر و اصفهان و شیراز که طرف شور و واقع شده بودند تماماً متفق‌اند بر اینکه هر اقدامی که کوچک‌تر از اشغال راهها باشد کرده شود اطمینان قطعی از

نیفتادن این قبیل اتفاقات در آتیه نخواهد بخشید.
این دومین تهاجم که نسبت به مأمورین اروپایی وارد شد بر ما واجب و متحتم می‌سازد که يك اقدام علنی بنماییم.
پیشنهاد من این است که به من اجازه و اختیار داده شود که به دولت ایران اظهار نمایم که اگر دولت ایران نتواند اعاده و استقرار امنیت را در ظرف شش هفته بنماید دولت اعلیحضرتی انگلستان مجبوراً مسئله به عهده گرفتن تأمین و اعاده نظم راه را در تحت ملاحظه درخواهد آورد.

نمره - ۷۶

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۲۳ آوریل)
از طهران ۲۳ آوریل ۱۹۱۰ [۳ اردی‌بهشت ۱۲۸۹؛ ۱۲ ع ۲ - ۱۳۲۸]
سردار اسعد به من اطلاع داده است که پیرم شاهشونها را در نزدیکی اردبیل شکست فاحشی داده و وزیرمختار روس صحت این خبر را تصدیق نمود.

نمره - ۷۷

تلگراف سر ادوارد گری به مستر مارلینگک
از وزارت خارجه انگلیس ۲۶ آوریل ۱۹۱۰ [۶ اردی‌بهشت ۱۲۸۹؛ ۱۵ ع ۲ - ۱۳۲۸]

خواهش دارم تلگراف مورخه ۲۲ شهر حال خودتان را ملاحظه نمایید.
شما باید از دولت ایران پنج هزار تومان برای هر يك از سوارهای هندی غرامت مطالبه کنید بعلاوه به دولت ایران اطلاع دهید که دولت اعلیحضرتی انگلستان این حملات متوالی و متمادی را به مأمورین اروپایی نمی‌تواند تحمل نماید و منتظر است که بدون هیچ تعویقی ترتیبی در تأمین راهها بدهند زیرا که پس از رد استقراض پیشنهادیه دیگر متشبث به عذر نداشتن پول نمی‌توانند شد. ضمناً بهتر است که مأمورین قنسولگری انگلیس حتی‌المقدور از مسافرت در داخله مملکت احتراز کنند و در صورت لزوم مسافرت، هر قدر که ممکن است مستحفظ با خود ببرند.

نمره - ۷۸

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۱ مه)
از طهران ۱ مه ۱۹۱۰ [۱۱ اردی‌بهشت ۱۲۸۹؛ ۲۰ ع ۲ - ۱۳۲۸]
وزیر داخله و وزیر جنگ مبادله وزارتخانه نمودند.

نمره - ۷۹

تلگراف سر ادوارد گری به مستر مارلینگک
از وزارت خارجه انگلیس ۲ مه ۱۹۱۰ [۱۲ اردی بهشت ۱۲۸۹؛ ۲۱ ع ۲ -
[۱۳۲۸
راجع به تلگراف شما مورخه ۱۷ آوریل
شما لازم است برای تحصیل جواب مساعدی اصرار کنید و اگر لازم است از
نایب السلطنه اجازه ملاقات بخواهید.

نمره - ۸۰

تلگراف سر آ. نیکلسن به سر ادوارد گری (واصله سیم مه)
از پترزبورگ ۳ مه ۱۹۱۰ [۱۳ اردی بهشت ۱۲۸۹؛ ۲۲ ع ۲ - [۱۳۲۸
خواهش دارم به تلگراف خودتان که در تاریخ شهبه حال به شارژ دافر دولت
اعلیحضرتی مقیم طهران مخابره کرده‌اید مراجعه بنمایید.
به عقیده مسیو سازانف بهترین طریق آن است که نمایندگان دولتین درخواست
شرفیابی خدمت نایب السلطنه را بنمایند و در موقع شرفیابی اصرار و تأکید کنند
که جواب مساعدی به مراسله مشترک ما مورخه ۷ آوریل داده شود.

نمره - ۸۱

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۴ مه)
از طهران ۴ مه ۱۹۱۰ [۱۴ اردی بهشت ۱۲۸۹؛ ۲۳ ع ۲ - [۱۳۲۸
خواهشمندم به تلگراف خودتان مورخه ۲ مه رجوع نمایید.
امروز بعد از ظهر مسیو پاکلوسکی و من بنا بر وعده‌ای که قبل از وقت
داده شده بود وزیر امور خارجه را ملاقات کرده و اکیداً مطالبه جواب مراسله
مشترکه مورخه ۷ آوریل خودمان را نمودیم. وزیر امور خارجه اظهار داشت که
در خصوص استقراضها با دولت مذاکرات نموده و حاضر است که اطمینانات مطلوب
را بدهد و اما در خصوص امتیازات در صورتی که فقط راجع به راه آهن باشد دولت
ایران نیز حاضر است که اطمینانات رضایت بخش بدهد. کلیه مذاکرات ما با وزیر
خیلی دوستانه بوده و در خاتمه جناب معزی‌الیه اظهار داشتند که مجدداً با کابینه
مشورت کرده و ان شاءالله تا اواخر هفته جوابی خواهند فرستاد.

نمره - ۸۲

تلگراف سر ادوارد گری به سر آ. نیکلسن
از وزارت خارجه انگلیس ۴ مه ۱۹۱۰ [۱۴ فروردین ۱۲۸۹؛ ۲۳ ع ۲ - ۱۳۲۸]
با پیشنهاد شما که دو وزیرمختار شرفیاب خدمت نایب السلطنه بشوند و در
تلگراف ۳ مه اظهار کرده بودید موافقم و در آن خصوص «کنت بنکندرف» را اطلاع
داده‌ام.

نمره - ۸۳

تلگراف سر ادوارد گری به مستر مارلینگک
از وزارت خارجه انگلیس ۴ مه ۱۹۱۰ [۱۴ اردی بهشت ۱۲۸۹؛ ۲۳ ع ۲ -
۱۳۲۸]
پس از آنکه تعلیمات به وزیرمختار روس رسید شما اجازه دارید در اقدام به
عملی که در تلگراف امروز من به سر آ. نیکلسن تعیین شده با وزیرمختار مشارالیه
شرکت نمایید.

نمره - ۸۴

تلگراف سر ادوارد گری به سر آ. نیکلسن
از وزارت خارجه انگلیس ۵ مه ۱۹۱۰ [۱۵ اردی بهشت ۱۲۸۹؛ ۲۴ ع ۲ -
۱۳۲۸]
رجوع به تلگراف دیروز مستر مارلینگک کنید.
من خیال دارم که از وزیرمختار ایران در اینجا بخواهم که به دولت متبوعه
خود اطلاع دهد که مفاد جواب آن دولت تا درجه‌ای که معلوم است رضایت‌بخش
می‌باشد. بعلاوه اظهار دارد که ما امید واثق داریم بر اینکه دولت علیه تمام تقاضاهای
ما را کاملاً خواهند پذیرفت و من نیز به وزیر مشارالیه اطمینان خواهم داد که با
اساس جدید ایران مساعدت معنوی و دوستانه داشته و جداً خواهانیم که ترقی
مملکت و توسعه منابع ثروت آن بر طبق اصول حکومت ملی به موانع و عوایق
برنخورد.
از جواب مزبور چنین بر می‌آید که سلوک دولت ایران روی به بهتری است و
اهتمام من این است که این رویه را تشویق کنم.
امیدوارم بمحض آنکه به دولت ایران معلوم گردید که این جواب چه اثرات
حسنه تاکنون تولید کرده است مجبوراً مسلک و سیر رضایت‌بخشی نسبت به دولت
اعلیحضرتی اتخاذ نمایند.
امیدوارم که دولت روس نیز در این عقیده شرکت دارند.

نمره - ۸۵

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۶ مه) از ظهران ۶ مه ۱۹۱۰ [۱۶ اردیبهشت ۱۲۸۹؛ ۲۵ ع ۲ - ۱۳۲۸] در مجلس ملی تصمیم گرفته شده است که معادل ۵۰۰۰۰۰۰ تومان از داخله مملکت استقراض شود.

املاك خالصه دولت وثيقه اين استقراض خواهد بود بعلاوه قرار شده است که اداره ديون عمومي تاسيس شود و برای اینکه جلب اعتماد عامه شده باشد يك نظر اروپايی را مدير آن اداره نمايند.

www.adabestanekave.com

نمره - ۸۶

يادداشتی که به ميرزا مهدي خان تبليغ شده.

دولت اعليحضرتی انگلستان تلگرافي از شارژ دافر خود در ظهران دريافت نموده مبنی برآنکه در روز چهارم شهرحال وزيرمختار روس و شارژ دافر مشاراليه وزير امور خارجه دولت ايران را ملاقات نموده و از جناب ايشان جواب مراسله اشتراکی را که دو نماينده دولتين در تاريخ ۷ ماه گذشته متفقاً به دولت ايران داده اند مطالبه نمودند. وزير خارجه اظهار داشته است که دولت ايران در اين موضوع مذاکرات کرده و حاضرانند که در خصوص استقراضات اطمینانات بدهند و اما در خصوص امتيازات اگر تقاضای دو دولت فقط راجع به راه آهن است دولت ايران حاضر است که در اين موضوع نیز اطمینانات رضایت بخش بدهد ولی دولت ايران فعلاً مصمم است هيچ امتیازی برای ساختن راه آهن ندهد.

دو نماينده دولتين اين اظهارات وزير خارجه را يادداشت کرده و گفته بودند که اين تعبير و ترجمه شرط راجع به امتيازات را که محدود به راه آهن کرده ايد نمی توانيم بپذيريم و آن شرط در مورد کلیه راهها و خطوط تلگراف نیز باید صدق کند. جناب معزاليه بالاخره گفتند که مجدداً در کابينه مشورت کرده و امیدوارم که در تاريخ ۷ شهر حال جواب کتبی بدهم.

مستر مارلینگک در ضمن راپورت می گوید که طرز مذاکرات متبادله خیاسی دوستانه بوده است.

دولت اعليحضرتی انگلستان از اصغای جواب فوق که وزير خارجه ايران به دو نماينده اظهار نموده و مستر مارلینگک در تلگراف خود شرح داده است خیلی راضی و خوشوقت است و رجای واثق دارد که دولت ايران بتواند با تقاضاهای دولتين کاملاً موافقت نماید.

به انتظار اینکه اطمینانات رضایت بخش در اين موضوع داده شود سر ادوارد گری از وزيرمختار ايران خواهش می کند که حسيات دوستانه دولت اعليحضرتی انگلستان را نسبت به اساس جديد ايران و همچنين ميل و آرزوی آن دولت را بر اینکه به

هیچ وجه اخلاص و اشکالی در راه ترقی مملکت و توسعه منابع ثروت آن بر طبق اصول ملی تولید نشود به دولت متبوعه خود تبلیغ نماید.
وزارت خارجه انگلیس ۶ مه ۱۹۱۰ [۱۶ اردیبهشت ۱۲۸۹: ۲۵ ع ۲ - ۱۳۲۸]

www.adabestanekave.com

نمره - ۸۷

مراسله سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۹ مه)
از طهران ۸ آوریل ۱۹۱۰ [۱۸ فروردین ۱۲۸۹: ۲۷ ع ۱ - ۱۳۲۸]
آقا

راجع به تلگراف مورخه دیروز من:
برطبق تعلیمات واصله من و همکار محترم وزیرمختار روس مراسله مشترکی به دولت ایران نوشتیم و در آن نظر و عقیده دولتین را راجع به حقی که دولت ایران برای استقراض از محل دیگری سوای این دو دولت می تواند داشته باشد و همچنین راجع بپرداختن به شخص یا دولت ثالثی امتیازاتی را که ممکن است مضر به مصالح و منافع پلتیکی یا نظامی دولتین انگلیس و روس در ایران باشد تصریح و تشریح نمودیم. اینک یا کمال افتخار سواد آن مراسله را لفاً خدمت می فرستم.
پنده ... بارکلی

ملفوفه در نمره ۸۷

مراسله مشترك که به دولت ایران داده شده.
جناب آقای وزیر

در جواب مراسله جنابعالی مورخه ۸ ربیع الاول ما امضاءکنندگان ذیل وزرای مختار انگلیس و روس در ایران با کمال توقیر به اطلاع جنابعالی می رسانیم که دولتین انگلیس و روس حاضراند که حق دولت ایران را برای استقراض از سوای این دو دولت شناخته و تصدیق نمایند ولی مشروط به شرایط ذیل:
(۱) عایدات گمرکات و محلهای عایدات دیگر که قروض روس و انگلیس را تأمین و ضمانت می نماید در هیچ صورتی نمی توانند وثیقه و محل تأمین معاملات جدید بشوند.

(۲) کلیه قروض دولت ایران به انگلستان و روسیه باید قبلاً در تحت یک قرارداد و تعهد مخصوص رسمی مجتمع شده که در آن قرارداد مبلغ سالیانه ثابتی برای تأدیه منافع و قسط استهلاك آن قروض معین گردد و همچنین محل یا محلهای عایداتی که آن تأدیه سالیانه را مرتباً ضمانت نماید مقرر دارند.

(۱) اصل: ۲۶ مه ۱۹۱۰ که با توجه به ترتیب نامه ها اشتباه چاپی بوده است. - م.

بعلاوه با کمال افتخار خاطر جنابعالی را استحضار می‌دهم که دولتین انگلیس و روس در صورتی که مغل و مانع حقوق اتباع سایر دول در اقداماتی که مطلقاً و منحصرأ تجارتی باشد نخواهند بود ولی نمی‌توانند در هیچ صورتی بپذیرند امتیازاتی به اتباع دول خارجه داده شود که ممکن است مضر بر منافع و مصالح نظامی و پلیتیکی دولتین در ایران بشوند. امضاءکنندگان:

سر جرج بارکلی و پاکلوسکی گزل

نمره - ۸۸

مراسله سر جرج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله ۹ مه) از طهران ۴ مه ۱۹۱۰ [۱۴ اردی بهشت ۱۲۸۹: ۲۳ ع ۲ - ۱۳۲۸] آقا

در مراسله مورخه ۱۷ فوریه سواد مراسله مشترکی که در آن وزیر مختار روس و من شرایطی را که دولت اعلیحضرتی انگلستان و دولت امپراطوری روس برای دادن ۶۰۰۰۰۰ لیره استقراض به دولت ایران تکلیف می‌کنند تشریح کرده‌ایم خدمت فرستادم. اینک سواد جوابی را که از دولت ایران در آن موضوع رسیده با کمال افتخار ارسال می‌دارم.

بنده... بارکلی

ملفوقه در نمره ۸۸

مراسله‌ای که از طرف دولت ایران به سر جرج بارکلی رسیده است: در جواب مراسله مورخه ۵ صفر ۱۳۲۸ که به امضای جناب جلالتمآب اجل سر جرج بارکلی و جناب جلالتمآب اجل مسیو پاکلوسکی گزل رسیده و راجع به مساعده و استقراض است که دولت ایران از دولتین انگلیس و روس تقاضا نموده با نهایت توقیر اظهار می‌کنم و خاطر نصفت مظاهر آن جناب جلالتمآب نیز البته تصدیق خواهد نمود که در مورد یک استقراض فقط شرایطی که می‌توان مطرح و قبول کرد شرایط راجع به تعیین منافع و مدت استهلاك و طریقه تأدیة آن استقراض است در این صورت در مورد مساعده و استقراضی که بین وزرای دولت علیه و دو سفارتخانه محترم مطرح مذاکره است و با وجود روابط دوستانه بین دولتین هیچ انتظاری نمی‌رفت که غیر از شرایط راجع به میزان مبلغ و منفعت و محل عایدات برای تأمین تأدیة منافع و طریقه ادای قرض شرط دیگری پیشنهاد شود خاصه در صورتی که یک قسمت از شرایط مزبوره موهم تنافی با اصول آزادی و استقلال مملکت می‌باشند.

(۱) پاکلوسکی. - م.

(۲) اصل: تقاضی. - م.

و اما در خصوص مواد راجع به اصلاحات مالییه و وسایل حفظ انتظام و امنیت مذکوره در مراسله چنانچه خاطر جنابعالی مستحضّر است این دو مسئله در پروگرام هیئت وزراء که تقدیم مجلس شورای ملی شده مخصوصاً مندرجند.

بنا بر اینکه قسمتی از مساعده و استقراض برای انجام این مقاصد تفکیک و تخصیص شده می‌توان گمان کرد که آن جنابان جلالتمآبان عالی این دو مسئله را برای ترقی مملکت و توسعه در تجارت از اصول اساسی می‌دانند و در این صورت ملاحظه و تصدیق خواهید فرمود چیزی که دو سفارتخانه محترم نظر به حسیات دوستانه دواتین متبوعتین خودشان نسبت به دولت ایران اظهار و پیشنهاد نموده‌اند خود دولت علیه قبل از وقت آنها را در جزو وظایف اولیه اساسی خود قرار داده است.

لهمذا جنابعالی با عقیده دوستدار موافقت خواهید فرمود که داخل کردن این دو مسئله در جزو شرایط، لازم و مطلوب نبوده.

بالاخره نظر بمیلی که پیوسته دولت فخیمه انگلستان در استحکام روابط دوستانه ما بین دارد دولت ایران امید و انتظار دارد که در این مسئله شرایطی که تکلیف می‌شوند فقط مربوط به میزان مبلغ و منفعت و مدت استهلاك و طریق ادای قرض نبوده باشند که پس از رعایت نسایم قانونی به موقع اجراء گذارده خواهند شد.

ابراهیم معاون الدوله

به تاریخ ۲۶ ربیع الاول ۱۳۲۸ مطابق ۷ آوریل ۱۹۱۰ [۱۷ فروردین ۱۲۸۹]

نمره ۸۹

مراسله مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۹ مه)
 طهران ۲۱ آوریل ۱۹۱۰ [۱ اردیبهشت ۱۲۸۹؛ ۱۰ ع ۲ - ۱۳۲۸]

خلاصه ماهیانه وقایعی را که در مدت چهار هفته گذشته در ایران اتفاق افتاده با کمال افتخار لفاً ارسال می‌دارم.

بنده چان مارلینگک

ملفوفه در نمره ۸۹ [در اصل ۷۹]

خلاصه وقایع اتفاقیه ایران در مدت چهار هفته که منتهی به ۲۷ آوریل ۱۹۱۰

می‌شود:

مجلس شورای ملی

عده و کلاء الحال به ۶۰ نفر می‌رسد و تقسیم بدو فرقه عمده شده‌اند که معروفند به تندروها و اعتدالیمها.

فرقه تندرو از قرار اظهار بعضیها يك اقلیت پرصدایی هستند و مذکور است

که فقط مشتمل بر ۱۴ نفر است. که از جمله آنها تقی زاده و حسینقلی خان می باشند. این فرقه مخالف با رئیس الوزراء یعنی سپهدار می باشند و به میزان کمتری با وزیر داخله یعنی سردار اسعد نیز مخالفت دارند اما اعتدالیها که اکثریت کاری آنها شاید بیشتر از ۳۰ نفر نباشند این مسئله را درک نموده اند که اقوی احتمال کامیابی و پیشرفت امور در تقویت این دو سردار یعنی سپهدار و سردار اسعد می باشد.

در تاریخ ۴ شهر حال این دو فرقه در خصوص تجدید انتخاب رئیس و سایر اجزاء رئیس و همچنین انتخاب اعضای کمیسیونهای مختلفه که تا آن تاریخ بطور موقت انتخاب شده بودند زور آزمایی و مبارزت کردند بالاخره اعتدالیها در انتخاب مستشارالدوله که از فرقه خودشان است به ریاست و همچنین به تجدید انتخاب نایب رئیس های سابق موفق شدند ولی از شش نفر اعضای کمیسیون امور خارجه سه نفر آنها از فرقه تندرو بودند یعنی تقی زاده - حسینقلی خان و وحیدالملک. این مجلس مثل مجلس سابق مشغول اهتمامی است که وجهی در داخله مملکت استقراض نماید. در طهران و ولایات کمیسیونهای مخصوص برای جمع آوری پول تشکیل شده. از تبریز تمهیه یک کرور تومان وعده داده شده است ولی تاکنون مبلغ خیلی کمی وجه نقد جمع آوری شده.

از عید نوروز جلسات مجلس در طالار جدید که با مخارج زیاد برای همین مقصود ساخته و مزین شده است منعقد می شود.

وکلاء دیگر مثل سابق روی زمین نمی نشینند. نشیمن های مجلل در سه قسمت ترتیب داده شده که رو به صندلی ریاست نگاه می کند. نطقها از کرسی کرده می شود، جاهای علی حده مخصوص برای هیئت مأمورین خارجه و عامه مردم و روزنامجات ترتیب داده شده است.

تبریز

در اول ماه آوریل ۴۰۰ نفر از بختیاریها در تحت فرمان سردار بهادر پسر سردار اسعد با ۱۷۰ نفر فدایی در تحت ریاست یقرم خان و ۱۰۰ نفر قزاق ایرانی و توپخانه از تبریز به طرف اردبیل حرکت کرده اند. مقصود این اردو سرکوبی طایفه شاهسون است که اخیراً در اردبیل غارتها کرده اند.

اصفهان

(۱) سردار اشجع کماکان حاکم است.
 (۲) طغیان غریب خان در قمشه از تاریخ ۳ شهر حال خاتمه پذیرفت به این ترتیب که استعداد بختیاری که از قرار مذکور ۱۴۰۰ نفر بودند به قلعه ای که غریب خان و متابعینش پناه گرفته بودند هجوم آورده ۱۵ نفر از شورشیان مقتول شده بقیه دستگیر شدند ولی خود غریب خان فرار کرد.

حکمران که برای دادن دستور جنگ به قمشه رفته بود با اسراء به اصفهان مراجعت کرد.

(۳) خبر به سفارت رسیده که مستر بیل در حالتی که از شیراز به اصفهان می‌آمده معرض حمله شده سردار اسعد احکامات به سردار اشجع فرستاده که هرچه قوای بختیاری ممکن است از قمشه به استقبال مستر بیل بفرستد که مشارالیه را از نقاط خطرناک به سلامت عبور دهند. مستر گراهم خود برای اینکه اطمینان از اجرای احکام داشته باشد نیز به آن محل رفته است. مستر بیل بالاخره سلامت وارد قمشه گردید.

اگر چه جزئیات قضیه هنوز نرسیده، ولی معلوم است که دو سوار هندی را دزدما که شاید از طایفه کمپلو [= کمگیلویه] باشند کشته و همراهان مستر بیل دو نفر از دزدما را نیز کشته‌اند.

دولت ایران را برای این اتفاق سوء مسئول قرار داده‌ام.

(۴) ظفرالسلطنه حکمران جدید فارس که در راه شیراز است روز ۱۷ وارد اصفهان شد.

یزد

راپورت‌هایی که از نایب قنصل یزد می‌رسد مخصوصاً بر عدم امنیتی که در تمام راهها موجود است خاطر را معطوف می‌سازد.

شیراز

شهر و اطراف در مدت ماه مارس در اغتشاش کلی بوده.

کرمان

راه یزد معرض تاخت و تاز سارقین بوده ولی سردار جنگ بختیاری حاکم یزد اقدامات جدی برضد آنها کرده و تا حدی مظفریت حاصل کرده است.

کرمانشاه

نظام السلطنه حکمران جدید از قرار معلوم به خوبی و کفایت کار می‌کند. شهر و اطراف نسبتاً منظم است طرق و شوارع امن و ایلات مطیع‌اند.

نمره - ۹۰

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۹ مه)

ظهران ۹ به ۱۹۱۰ [۱۹ اردی بهشت ۱۲۸۹: ۲۸ ع ۲ - ۱۳۲۸]

وزیرمختار روس ومن در عصر ۷ مه جواب دولت ایران را که به مراسله مشترک

ما داده است دریافت نمودیم. دولت ایران شرایط ۱ و ۲ را قبول می‌کند ولی در خصوص شرط راجع به امتیازات می‌نویسند که نظر به ابهام عبارت مراسله، جواب موکول و معوق برسیدن توضیحات کتبی خواهد بود.

نمره - ۹۱

یادداشتی که میرزاملهدی خان در تاریخ ۱۴ مه به وزارت خارجه انگلیس فرستاده:

یادداشتی که سر چارلز هاردیک در غیبت سر ادوارد گری در تاریخ ۶ شهریور سال ۱۳۰۳ برای وزیرمختار ایران قرائت کرده و به دست او داده است مندرجاتش را وزیرمختار مشارالیه به دولت متبوعه خود مخابره کرده اینک وزیرمختار مأمور است که تشکرات صمیمانه دولت متبوعه خود را به جناب سر ادوارد گری برای اظهاراتی که راجع به احساسات دوستانه دولت اعلیحضرتی انگلستان نسبت به اساس جدید ایران و همچنین راجع بمیل آن دولت براینکه ترقیات ایران و تکثیر ثروت آن بر طبق اصول حکومت ملی به موانع و عوایق بر نخورد کرده است تبلیغ نماید و به جناب معظم اطمینان کامل بدهد که دولت ایران صمیمانه آرزمند و جاهد است که احساسات حسنه و دوستی را که خوشبختانه فیما بین موجود است حفظ نموده و محکم‌تر نماید.

برای اینکه از هر سوء تفهیمی احتراز شود دولت ایران به وزیرمختار خود تعلیمات داده که آنچه مذاکرات و مکاتبات که از تاریخ تسلیم مراسله مشترک (۷ ماه گذشته) بین نمایندگان دولتین انگلیس و روس از طرفی و دولت ایران از طرف دیگر مبادله شده کاملاً به اطلاع اولیای دولت اعلیحضرتی انگلستان برسانند. در مراسله مزبوره چنانچه در خاطر است دولتین حق دولت ایران را بر اینکه از هر جا که بخواهد استقراض نماید تصدیق نموده‌اند ولی شرایط ذیل را پیشنهاد نموده‌اند:

(۱) محلهایی که وثیقه قروض ثابت دولت ایران به دو دولت انگلیس و روس است، وثیقه هیچ قرض جدید نشوند.

(۲) قبلاً قراری در خصوص قروض جاریه دولت [ایران] به دولتین داده شود به این طرز که منفعت و طریقه تأدیه و محل پرداخت آن قروض معین گردد. علاوه بر شرایط فوق در مراسله مشترک چنین تقاضا شده که هیچ امتیازی که ممکن است مضر بر منافع پلتیکی و نظامی دولتین در ایران باشد به اتباع دول دیگر ندهند.

در تاریخ چهارم ماه مه دو نماینده دولتین به ملاقات وزیر امور خارجه ایران رفته و یادداشتی حضوراً قرائت کرده‌اند.

مفاد یادداشت مطالبه جواب مراسله مشترک مورخه ۷ آوریل بوده است و در

دوران مجلس معنی و مقصود قسمت آخر مراسله را شفاهاً به این طریق توضیح کرده‌اند که برای اینکه منافع و مصالح دولتی در ایران محفوظ باشند دولت ایران باید قبل از اعطای هر امتیازی به اتباع دول دیگر یا دولتیین مشورت نماید.

وزیر خارجه جواب داده است که: در خصوص استقراضها دولت ایران محلهایی را که برای تأمین قروض انگلیس و روس مقرر داشته و وثیقه قرض جدیدی نخواهد داد.

اما در خصوص قرار قطعی راجع به قروض جاری یعنی منفعتی که بر آنها تعلق می‌گیرد و تأدیة اقساط منظم دولت ایران حاضر است که با مساعدت و همراهی دولتیین آن قرار را بدهد.

در خصوص قسمت آخر مراسله مشترك، وزیر خارجه اظهار داشته است که مقصود آن به دولت ایران واضح و روشن نیست اگر چنانچه معروف است راجع به راه‌آهن می‌باشد ایشان می‌توانند بگویند که دولت ایران قصد دادن هیچ امتیاز به خارجیها ندارند و مصمم است که این حق را برای خود نگاه دارد.

در خاتمة ملاقات وزیر خارجه وعده داد که در تاریخ ۷ مه جوابی به مراسله مشترك به سفارتین بفرستد.

در جوابی که در تاریخ مزبوره فرستاده شده، دولت ایران نوشته است که در مسئله اول مذکوره در مراسله دولت بر طبق مواد متناوله‌نامه‌های استقراضی که با دولتیین انگلیس و روس بسته است عمل خواهد نمود.

در مسئله ثانی قرارهای لازم با مساعدت دولتیین معظمین [معظمین] گذارده خواهد شد.

اما در خصوص مسئله آخر مراسله نظر به اینکه مقصود روشن نیست دولت علیه ایران جواب را موکول بر رسیدن توضیحات کتبی از دولتیین خواهد نمود که پس از وصول آن عقیده و جواب خود را اظهار دارد.

بالاخره سر ادوارد گری ملاحظه می‌فرمایند که دولت ایران جواب در مسئله مندرجه در مراسله را داده و در خصوص آن قسمت از مراسله که راجع بدادن امتیازات است جواب را تعویق انداخته است تا توضیحات مطلوبه برسد.

سفارت ایران در لندن ۱۴ مه ۱۹۱۰ [۲۴ اردی‌بهشت ۱۲۸۹؛ ۶ ج ۱-۱۳۲۸]

نمره - ۹۲

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۱۹ مه)

از طهران ۱۹ مه ۱۹۱۰ [۲۹ اردی‌بهشت ۱۲۸۹؛ ۹ ج ۱-۱۳۲۸]

با کمال افتخار راپورت می‌دهم تعلیماتی که امروز برای وزیرمختار روس رسیده مبنی بر آن است که دولتیین جوابی برای مراسله مشترك خودشان که تفسیر

امتیازات را کرده از دولت ایران نمی‌خواهند.
 نظر به اینکه دولت ایران یقیناً به این خیال است که ما انتظار جواب داریم خواهشمندم معین فرمایید که اگر در این موضوع استفساری نمایند آیا لازم است به آنها اظهار و اشاره شود که دولتین جوابی لازم ندارند؟

نمره - ۹۳

تلگراف سر ادوارد گری به مستر مارلینگک
 وزارت خارجه انگلیس ۲۱ مه ۱۹۱۰ [۳۱ اردی بهشت ۱۲۸۹؛ ۱۱ ج ۱ -
 [۱۳۲۸

راجع به تلگراف مورخه ۱۹ مه - نظر دولت روس این است که مراسله جوابیه
 اخیر دولتین به دولت ایران در حقیقت توضیح و ضمیمه مراسله مشترك ۷ آوریل
 بوده است و چنین پیشنهاد می‌کند که شما و وزیرمختار روس متفقاً به دولت ایران
 بگویید که در آن مراسله مقاصد تغییرناپذیر دولتین تصریح شده و اگر دولت ایران
 آنها را نپذیرد مجبور خواهند شد که برای حفظ منافع و مصالح خود اقدامات نمایند
 و دیگر آنکه دولتین انتظار جوابی ندارند.
 من این پیشنهاد را پذیرفتم. اینک شما بر طبق آن عمل و اقدام نمایید.

نمره - ۹۴

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۲۳ مه)
 از طهران ۲۳ مه ۱۹۱۰ [۲ خرداد ۱۲۸۹؛ ۱۳ ج ۱ - ۱۳۲۸]
 دیروز یکی از متشخصین ایران به ملاقات من آمد برای آنکه استنباط نماید که
 دولت اعلیحضرتی انگلیس استخدام مشاورین مالیه را به چه نظریه می‌نگرد. مشارالیه
 به من اطلاع داد که دولت ایران نظر به اینکه اصرار دو سفارت را برای اجرای
 نقشه مسیو بیزو خوب در خاطر داشت تصمیم عزم نموده که از فرانسه مستخدمین
 مالیه را بخواهد و مجلس نیز حاضر است که استخدام آنها را تصویب نماید.

نمره - ۹۵

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۲۳ مه)
 از طهران ۲۳ مه ۱۹۱۰ [۲ خرداد ۱۲۸۹؛ ۱۳ ج ۱ - ۱۳۲۸]
 در تعقیب تلگراف بلافاصله ماقبل راپورت می‌دهم که میهمان فوق‌الذکر در
 خصوص مسئله دادن مساعده و استقراض به دولت ایران که تاکنون راجع به آن
 فقط بعضی اظهارات مبهم به مسیو پاکلوسکی و من رسیده، مذاکرات به میان آورد

و چنین بیان کرد که لزوم اتحاد و روابط صمیمانه دوستانه با دولتین اینک بر دولت ایران واضح و محقق گردیده.

شرایطی که دولتین برای مساعدت مالیه‌ای پیشنهاد کرده بودند افکار عمومی را به وحشت انداخته بود ولی اکنون معلوم گردیده که مقصود از پیشنهاد کردن آن شرایط حفظ منافع و مصالح خودشان در ایران بوده و هیچ سوء قصدی نسبت به مملکت ندارند. دیگر اظهار داشت که دولت ایران در جوابی که به مراسله مشترک ۷ آوریل داده است در يك ماده ترضیه دولتین را حاصل نموده و عمأ قریب بوسیله استخدام متخصصین خارجه برای تنظیم اداره مالیه ماده دوم از تقاضاهای دولتین را نیز انجام خواهد داد.

لهدا نظر به این مراتب حق معنوی بزرگی دارد که توقع مساعدت از دولتین داشته باشد فعلا دولت ایران به سختی محتاج پول است ولی خود را ملزم نموده که جز بوسیله دولتین از هیچ مجرای دیگری تحصیل وجه ننمایند.

در جواب ایشان من بیان نمودم که دولت اعلیحضرتی انگلیس در مساعدت دولت ایران صمیمانه مایل و حاضر است اگرچه عقیده و نظریات دولت در خصوص مساعدت فعلی و استقراض بعد هنوز به من اطلاع داده نشده ولی گمان می‌کنم که این حق معنوی دولت ایران را برای جلب مساعدت دولت فخریه کاملاً تصدیق می‌نماید. بین مسیو پاکلوسکی و یکی از وزراء نیز ملاقات دوستانه مفصلی واقع شده و در موضوع فوق‌الذکر مذاکره شده است.

اینک وزیر مختار روس و من در این عقیده متفقیم که در سیر و سلوک کابینه اخیراً تغییر عمده پسندید عارض شده و گمان می‌کنم خوب است که از این موقع مغتنم استفاده شود و بوسیله دادن يك امتحان مادی از حسن مساعدت خودمان اعتماد اهالی ایران را جلب نماییم لهدا من پیشنهاد می‌کنم که در صورت استخدام متخصصین خارجه برای دادن مساعدت به دولت ایران سوای شرایط تعیین محل تأمین آن و استرداد وجه مساعدت در صورت انجام گرفتن مسئله استقراض بزرگ شرط دیگری تکلیف نماییم. اعتقاد من آن است که این اقدام دوام و استحکامی به کابینه فعلیه خواهد بخشید و اعتمادی در عامه تولید خواهد نمود.

نمره ۹۶

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله در ۲۵ مه)

طهران ۲۵ مه ۱۹۱۰ [۶ خرداد ۱۲۸۹؛ ۱۵ ج ۱ - ۱۳۲۸]

با کمال توقیر به اطلاع جنابعالی می‌رسانم که وزیر داخله وعده داده است که آنچه در قوه دارد برای تأمین طرق تجارتنی بکنند به طوری که در ظرف دو سه هفته قوافل بتوانند تردد نمایند. حالیه اوضاع فارس خیلی بد است و شك دارم

که این مدت کم برای ایجاد يك بهبودی واقعی کافی بوده باشد ولی عقیده‌ام این است که نیت وزیر داخله در اهتمام خالص است.

نمره - ۹۷

تلگراف سر ادوارد گری به مستر «ابیرن» [ابرون] وزارت خارجه انگلیس ۲۵ مه ۱۹۱۰ [۴ خرداد ۱۲۸۹؛ ۱۵ ج ۱ - ۱۳۲۸] تلگراف ۲۳ مه واصله از طهران را ملاحظه نمایید.

به نظر من دولتین روس و انگلیس باید درخواست دولت ایران را حسن تلقی نمایند و آنچه می‌توانند قدر و قیمت مذاکرات و معاملات دوستانه را به آن دولت ارائه دهند مخصوصاً دولت روس اطمینان دارم که نیکو و پسندیده خواهد دانست که زفتار و مسلك دوستانه ایران را بوسیله مساعدت و موافقت با تقاضاهایش تشویق و تصدیق نماید. خواهش دارم نظر وزیر امور خارجه را در این موضوع استفسار کرده اطلاع دهید.

نمره - ۹۸

تلگراف سر ادوارد گری به مستر مارلینگک وزارت خارجه انگلیس ۲۵ مه ۱۹۱۰ راجع به تلگراف امروز شما - ما باید آنچه ممکن است رفتار و سیره مساعدی را که فعلا دولت ایران بروز می‌دهد تشویق و ترغیب بنماییم.

نمره - ۹۹

تلگراف مستر ابیرن [ابرون] به سر ادوارد گری (واصله در ۲۶ مه) پترزبورگ ۲۶ مه ۱۹۱۰ [۵ خرداد ۱۲۸۹؛ ۱۶ ج ۱ - ۱۳۲۸] راجع به تلگراف جنابعالی مورخه ۲۵ شهر حال در ملاقاتی که امروز با مسیو ایزولسکی داشتم یادداشتی به مفاد تلگراف فوق‌الذکر جنابعالی تسلیم جناب ایشان کردم اظهار داشتند که از دادن جواب قهراً باید با وزیر مالیه مشورت نمایند.

نمره - ۱۰۰

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله در ۲ ژون)
 طهران ۲ ژون ۱۹۱۰ [۱۲ خرداد ۱۲۸۹؛ ۲۳ ج ۱ - ۱۳۲۸]
 یکی از صاحب منصبان قشون روس در قزوین موسوم به داراب میرزا که
 ایرانی الاصل است اقدام و جنبش بر هواخواهی محمد علی شاه مخلوع نموده.
 از قراری که وزیر مختار روس اطلاع می دهد این شخص اجازه مرخصی گرفته
 و با يك نفر از اجزاء دربار شاه مخلوع به طرف آذربایجان حرکت نموده در راه
 جمعیت کمی دور خود جمع کرده و سه روز است به زنجان هجوم می برد.
 بنا بر دستورالعمل مسیو پاکلوسکی وزیر مختار روس فرمانده اردوی قزوین
 شصت نفر برای دستگیری او اعزام شده است.

نمره - ۱۰۱

تلگراف مستر ابرون به سر ادوارد گری، واصله ۲ ژون
 پترزبورگ ۲ ژون ۱۹۱۰ [۱۲ خرداد ۱۲۸۹؛ ۲۳ ج ۱ - ۱۳۲۸]
 راجع به تلگراف ۲ ژون مستر مارلینگک - در ضمن مذاکرات امروز مسیو
 ایزولسکی در خصوص مسئله فوق الذکر صحبت داشته و وقوع این اتفاق را بغایت
 بدبختانه و موجب تأسف می دانند و لیکن دولت روس آنچه ممکن بوده برای ترمیم و
 علاج واقعه کرده است به این طریق که استعدادی اعزام داشته که مقصر را دستگیر
 نموده در همان نقطه از نظام روس او را خلع و خارج نمایند.

نمره - ۱۰۲

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۴ ژون)
 طهران ۴ ژون ۱۹۱۰ [۱۴ خرداد ۱۲۸۹؛ ۲۵ ج ۱ - ۱۳۲۸]
 راجع به تلگراف من مورخه ۲ ژون داراب میرزا را روسها در تاریخ ۳ ژون
 دستگیر کردند.

نمره - ۱۰۳

مراسله مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله در ۶ ژون)
 طهران ۱۵ مه ۱۹۱۰ [۲۵ اردی بهشت ۱۲۸۹؛ ۵ ج ۱ - ۱۳۲۸]
 آقا
 در قسمت آخر ماه آوریل و اوایل این ماه متواتراً شهرت در افواه بوده که
 دولت ایران بعضی معاملات مائیه انجام داده است ولسی من و مسیو پاکلوسکی

نتوانسته‌ایم مأخذ صحیحی برای این اشتهاارات کشف نماییم. دولت ایران از خیال فروختن جواهرات سلطنتی ظاهراً حائیه منصرف شده‌اند و اهماسی می‌نمایند که استقراض داخلی معادل ۱۰۰۰۰۰۰۰ لیره با منافع صد هفت بنمایند. وثیقه این استقراض املاک خالصه خواهد بود که از قرار مذکور سالی ۱۰۰۰۰۰۰ لیره عایدات می‌دهد.

در مجلس اول نظیر وشبیه این اهتمام کرده شد ولی منتج به هیچ نتیجه نگردید اگرچه هستند اشخاصی که درمورد این اهتمام و اقدام فعلی بیش از من احتمال کامیابی می‌دهند ولی هیچ مورد شبیه نیست که مقدمین به این امر به اشکالاتی تصادف خواهند نمود که باید به زحمت رفع و دفع نمایند.

رأی و توصیه کمیسیون مخصوص مجلس که مأمور تحقیق و نظر در این استقراض داخلی بوده از قرار ذیل است:

(۱) وجوهی که از این استقراض حاصل می‌شود باید به مصرف تنظیمات و اصلاحات مملکت به ترتیباتی که مجلس تصویب می‌نمایند رسانده شود.

(۲) برای اداره کردن استقراض هیئتی باید انتخاب شود که مشتمل بر چند نفر از اعضاء مجلس و بعضی دیگر بوده باشند. مأمورین خارجه نیز ممکن است برای عضویت این هیئت مستخدم یا معین بشوند.

(۳) میزان عایدات املاک خالصه با تحقیق معین شده و از این محل تأدیة قسط استهلاك و منافع این قرض بشود اگر عایدات سابق الذکر برای ادای آن مبلغ کفایت نکرد کسر آن را از عایدات تذکره باید تکمیل و تأدیة نمود. کمیسیون مزبور بعلاوه توصیه نموده که کوپنها یا برشهای استقراض از بابت بدهی مالیاتی دارندگان کوپان [کوپن] قبول و محسوب شود.

(۴) توزیع سهام و جمع‌آوری وجوه آنها در تمام مملکت به عمده بانك شاهنشاهی واگذار شود و خریداران سهام در هر جا باید رجوع به شعبه محلی یا به عامل بانك شاهنشاهی نموده وجه را به آنها بپردازند.

(۵) يك نفر مستخدم اروپایی که متخصص مالیه باشد از خارجه اجیر نمایند که در پرداخت اصل و فرع این قرض نظارت و کنترل نموده و همچنین محل عایداتی را که برای این مقصود تخصیص شده است اداره نمایند.

مراجه این استقراض به اختلاف پیشنهاد شد به این معنی که از صد پنج الا صد نه مطرح مذاکره کردند ولی کمیسیون قبول صد هفت را توصیه نموده است. مدت این استقراض ۲۰ سال خواهد بود و مبلغ آن ۵۰۰۰۰۰۰۰ تومان که به يك کرور سهام ده تومانی تقسیم و توزیع می‌شود.

بنده... چاراز مارلینگک

نمره - ۱۰۴

مراسله مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۶ ژون)

طهران ۱۸ مه ۱۹۰۹ [۲۸ اردی بهشت ۱۲۸۹؛ ۸ ج ۱ - ۱۳۲۸]

آقا

با کمال افتخار خلاصه معمولی ماهیانه را که حاوی وقایع مهمه ایران در مدت ۴ هفته گذشته است لفا تقدیم می‌دارم.

بنده... چارلز مارلینگک

ملفوفه در نمره ۱۰۴

خلاصه ماهیانه وقایع اتفاقیه ایران در چهار هفته لغایت ۱۸ مه ۱۹۱۰

[۲۸ اردی بهشت ۱۲۸۹؛ ۸ ج ۱ - ۱۳۲۸]

طهران

[۱] خبر اندوه‌آور وفات اعلیحضرت ادوارد هفتم در تاریخ ۷ مه [۱۷ اردی بهشت ۱۲۸۹؛ ۲۶ ع ۲ - ۱۳۲۸] صبحگاه به طهران رسید. تلگراف اعلیحضرت ژرژ که به اعلیحضرت پادشاه واقعه داهیه را اطلاع داده بودند نیز در آن روز واصل گردید. فردای آن روز صبح زود نماینده‌ای از طرف شاه و خود وزراء و سایر رجال و اعیان مملکت برای تسلیت به ملاقات شارژدافر دولت اعلیحضرتی آمدند. نماز و دعای ترحیم در تاریخ ۲۰ در کلیسای پرتستان به جا آورده خواهد شد.

[۲] جوابی که دولت ایران به مراسله مشترک ۷ آوریل دولتین روس و انگلیس داده بود در تاریخ ۸ مه واصل گردید. مراسله مزبور مواد ۱ و ۲ را قبول می‌نماید به این معنی که لزوم وثیقه ندادن هر محل عایداتی را که قبلا به رهن داده شده تصدیق نموده و بهمچنین تثبیت یا یکجا کردن قروض جاریه را می‌پذیرد ولی در خصوص امتیازات توضیحات می‌خواهد. جواب این مراسله نیز در کار تهیه شدن است.

[۳] بحران وزراء در تاریخ ۲۹ آوریل [۹ اردی بهشت ۱۲۸۹؛ ۱۸ ع ۲ - ۱۳۲۸] خاتمه پذیرفت. صورت اسامی وزراء را ذیلا شرح می‌دهم چنانچه ملاحظه می‌فرمایید سپهدار و سردار اسعد مبادله مقام کرده‌اند و بعلاوه وزیر پست و تلگرافی معین نشده است.

سپهدار	رئیس‌الوزراء و وزیر داخله
سردار اسعد	وزیر جنگ
معاون‌الدوله	وزیر امور خارجه
مشیرالدوله	وزیر عدلیه
وئوق‌الدوله	وزیر مالیه
صنیع‌الدوله	وزیر فواید عامه و معارف و غیره

وزیر تجارت

معمد خاقان

دبیرالملك به سمت معاونت وزیر داخله و قوام السلطنه به معاونت وزارت

جنگک معرفی شدند.

۴) مجلس ملی در تاریخ دهم مه احترامات مخصوص نسبت به اعلیحضرت ادوارد هفتم تقدیم نمود به این طریق که تمام اعضاء از جای خود برخاسته و رئیس مجلس خطاب به و نطق غزایی در مدیحه سرایی شرح و صفات حسنه اعلیحضرت متوفی انشاء نموده و از طرف ملت ایران از این واقعه دایه اظهار نهایت تأسف و تألم را کرده و بالاخره تلگرافی که حاوی و حامل این حسیات بود به پارلمان انگلیس مخابره نمودند.

در تاریخ ۲۸ ماه گذشته کمیسیونی که برای ترتیب استقراض داخلی انتخاب شده بود عقاید خود را به این طریق پیشنهاد مجلس نمود: مبلغ استقراض ۱۰۰۰۰۰۰ لیره و منفعت آن از قرار صدی هفت و ثبته یا محل ضمانت آن املاك خالصه بوده باشد.

این مسئله در مراسله مورخه ۱۵ مه مستر مارلینگک به تفصیل شرح داده شده. کابینه جدید در تاریخ ۳۰ آوریل [۱۰ اردی بهشت ۱۲۸۹؛ ۱۹ ع ۲ - ۱۳۲۸] در مجلس حاضر شد و سپهدار اعظم اعلام داشت که ایشان و سردار اسعد مبادله مقام نموده اند.

در پایتخت نان کمیاب بوده است. کمیسیونی انتخاب گردید که در این مسئله تحقیقات به عمل آورده و برای علاج این عسرت اقدامات بکنند. بعلت بی ترتیبی ها که نسبت به وزارت عدلیه می دهند فریاد و شکایت مردم بلند شده لهنذا کمیسیونی برای تحقیق این مسئله انتخاب شده و اینک مشغول کاراند.

تبریز

اردوی دولت که در تحت فرمان سردار بهادر و پیرم چنانچه سابقاً راپورت داده شد و در محال و نواحی اردبیل با طوایف شاهسون مشغول جنگ و جدال بودند اینک به کلی فاتح و منصور شده و شاهسونها کاملاً مقهور و مغلوب گردیده اند و بالنسبه آرامش و انتظامی در آن نواحی آذربایجان اعاده شده.

رشت

حکومت جدید گیلان ظاهراً در حفظ انتظام چندان موفقیت ندارد. وقوع حریقهای عمدی مایه بسی اغتشاش و زحمت گردیده و بسیاری را از این بابت دستگیر و توقیف نموده اند لکن از قرار راپورت راهها امن اند.

نیشابور

در تاریخ ۱۶ شهر حال بعلت احتکار غله شورشى سخت در آنجا بروز کرد ولی

بواسطه ورود يك دسته پلیس از مشهد نظم اعاده گردید.

اصفهان

خانم مارابل یکی از مأمورین مذهبی انگلیس در موقعی که در مجاورت شهر مشغول دوچرخه سواری بوده مورد حمله يك دسته رعیت یا چاروادار شده است. مستر گراهم در ضمن راپورت دادن این واقعه توجه را به طرف جسارت زایدۀ اهالی اصفهان نسبت به اروپاییها جلب و معطوف می سازند.

راهها بیشتر به حالت معمولی هستند. از قرار راپورت تجار اصفهان بعلت معطلی راه اهواز خیلی ناراضی اند.

کمپانی لینچ در خصوص قافله عمده ای از پول نقد که می خواستند از آن راه حمل نمایند با خوانین بختیاری در گفتگو و زحمت معتنا بیهی بودند و پس از آنکه تقاصهای اجحاف کارانه خوانین مدتی اسباب تأخیر و معطلی گردید بالاخره قافله حرکت کرده است.

یزد

زنی که بنا بر اقرار خود پسر پنج ساله شوهرش را که از زن دیگری داشته خفه کرده است مقصر و محکوم گردیده و از بنایی به ارتفاع بیست زرع او را پایین انداخته اند اتفاقاً پس از زمین افتادن تلف نشد. لهذا جمعی از زنها که برای تماشا آمده بودند او را بقدری سنگسار نمودند تا مرد.

سردار جنگ بختیاری حکمران با يك دسته بزرگ از دزدها در راه بین یزد و بافق جنگ کرده و بر آنها کاملاً فایق آمده است (بافق محلی است که ۶۰ میل در جنوب شرقی یزد واقع است.) در وسط ماه آوریل حکمران مشارالیه ۵۹ نفر از دزدها را که دستگیر کرده بود تماماً بسته به يك زنجیر پیاده وارد شهر یزد نمود و پنج نفر دیگر از آنها که در موقع جنگ مجروح شده بودند سوار بر شتر و سرکرده آنها که سه زخم گلوله داشت در پالکی ورود به شهر نمودند. کلیتاً متجاوز از ۱۰۰ نفر از این دسته دزد یا مقتول و یا اسیر شده اند.

حکمران اظهار دلتنگی و شکوه می نماید که اولیای امور مرکزی با اینکه در تمجید و تحسین از این اقدامات شجاعانه جدید مشارالیه هیچ کوتاهی نکرده اند لیکن مخارج لازمه آنها را به عهده خود حکمران مشارالیه می گذارند.

شیراز

حرکات و اقدامات صولت الدوله ایلخانی حالیۀ قشقایی و ضیفم الدوله برادرش و شاهزاده ظفرالسلطنه فرمانفرمای جدید در این موقع جالب توجه زیاد است. شاهزاده حکمران در تاریخ اول این ماه از اصفهان به طرف مقر مأموریت حرکت کرده ولی تا ۱۸ درآباده بوده اند و علت این توقف و تأخیر حرکت مبادله

مذاکرات با صولت‌الدوله که فعلاً چند میل در جنوب شیراز است بوده. ضیغم‌الدوله که مسافت زیادی ملتزم و همراه حکومت بوده از ایشان جدا شده و اینک از قرار مذکور قریب ۲۰۰۰ نفر قشقایی دور خود جمع نموده و قصد مبارزت با برادر خویش دارد.

کرمان

سیل‌های عظیم آمده خسارات زیاد وارد آورده و تقریباً ۱۵۰ دهکده را به کلی خراب نموده مخصوصاً از قرار راپورت خسارت وارده بر رفسنجان فوق‌العاده بوده است چنانچه ۳۰ نفر غرق شده و ۶۰۰۰ نفر بی‌خانه و مسکن‌اند. ضرر و خسارتی که بر حاصل وار شده محتمل است امسال باعث قحطی در این نواحی بشود. سارقین نیز در اطراف کرمان مشغول غارت‌اند و مسافری در امنیت نیستند حتی در دو فرسخی شهر.

همدان و کرمانشاه

این دو شهر و بلوکات اطراف آنها و راه‌ها نسبتاً منظم‌اند. حاکم همدان با استعداد کمی به جنگ دست‌بزرگی از دزدها که قوافل را در راه بین کرمانشاه و همدان زده‌اند رفته است. نتیجه این شد که دزدها با سرکرده‌شان فرار کردند.

نمره - ۱۰۵

مراسله مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۶ ژوئن)

طهران ۱۸ مه ۱۹۱۰ [۲۸ اردی‌بهشت ۱۲۸۹؛ ۸ ج ۱ - ۱۳۲۸]

آقا

با کمال افتخار سواد مراسله‌ای را که بر طبق تعلیمات محتویه در تلگراف ۲۶ شهر ماضی جناب‌عالی به دولت ایران نوشته و معادل ۱۰۰۰ تومان غرامت قتل دو نفر سوار هندی که در مواقع همراهی با مستر بیل بین اصفهان و شیراز مقتول شده‌اند مطالبه نموده‌ام لفاً ایفاد می‌دارم.

نظر به اینکه جوابی به این مراسله داده نشده بودمر اسله دیگری در آن موضوع به وزیر امور خارجه فرستادم. سواد این مراسله ثانی نیز در جوف است. با پست آتیه راپورت در خصوص کلیه اوضاع جنوب با کمال توقیر خدمت جناب‌عالی ارسال خواهم داشت.

بنده... چارلز مارلینگک

ملفوفه ۱ در نمره ۱۰۵

مراسله مستر مارلینگک به دولت ایران
 طهران ۲۸ آوریل ۱۹۱۰ [۸ اردی بهشت ۱۲۸۹؛ ۱۷ ع ۲ - ۱۳۲۸]
 جناب مستطاب اجلا

با کمال افتخار نظر جنابعالی را به مراسله مورخه ۱۷ شهر حال سرجرج بارکلی راجع به حمله‌ای که جدیداً به کفیل قندسولگری دولت اعلیحضرتی انگلیس مقیم شیراز در موقع حرکت به اصفهان برده شده معطوف می‌سازم و اینک برحسب تعلیمات دولت متبوعه خود به جنابعالی اطلاع می‌دهم که دولت اعلیحضرتی انگلستان مداومت این نوع صدمات و حملات را نسبت به مأمورین اروپایی نمی‌تواند تحمل نماید.

نظر به اینکه دو نفر سوار هندی مستحفظین مستر بیل را سارقین به قتل رسانده‌اند، مأمورم که به اطلاع جنابعالی برسانم که دولت اعلیحضرتی برای هر یک از سوارهای مقتوله ۵۰۰۰ تومان و جمعاً ۱۰۰۰۰ [تومان] می‌شود مطابقت غرامت می‌نماید. بنا بر آنکه دولت ایران جدیداً قرضه‌ای را که دولتین انگلیس و روس مهیا شده بودند به آن دولت بدهند رد نموده است، لهذا اگر دولت ایران برای عدم تأمین کامل طرق متعذر به عذر نداشتن پول بشود دولت اعلیحضرتی این عذر را مقبول نخواهد دانست. انتظار دارد که دولت ایران فوراً قرار این کار را بدهد.
 بنده... چارلز مارلینگک

ملفوفه در نمره ۱۰۵

جناب مستطاب اجلا

با کمال توقیر خاطر جنابعالی را به مراسله ۲۸ ماه گذشته خودم راجع به حمله وارده بر مستر بیل و قتل ۲ نفر سوار هندی در تاریخ ۱۵ آوریل بین شیراز و اصفهان مراجعه می‌دهم.
 نظر به اهمیت مسئله نمی‌توانم از اظهار تعجب خودداری نمایم که دو هفته است می‌گذرد و جوابی به مراسله فوق‌الذکر دوستانه داده نشده است.
 بنده... چارلز مارلینگک

نمره - ۱۰۶

مراسله مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۶ ژوئن)
 طهران ۲ مه ۱۹۱۰ [۳۰ اردی بهشت ۱۲۸۹؛ ۱۰ ج ۱ - ۱۳۲۸]
 آقا

راجع به تلگراف ۹ شهر حال خودم اینک با کمال افتخار سواد مراسله دولت ایران را که در تاریخ ۷ مه در جواب مراسله مشترکه هفتم آوریل دو سفارت به

عنوان وزیرمختار روس و من فرستاده‌اند لذا ایفاد می‌دارم و همچنین سواد مراسله جوابیه دیگری را که من و وزیرمختار روس برحسب تعلیمات دولتین متبوعتین خودمان امروز به وزیر امور خارجه ایران نوشتیم در جوف ارسال می‌دارم.
چارلز مارلینگک

ملفوقه ۱ در نمره ۱۰۶

مراسله معاون‌الدوله به مستر مارلینگک ۷ مه ۱۹۱۰ [۱۷ اردی‌بهشت ۱۲۸۹؛

۲۶ ع ۲ - ۱۳۲۸]

از جواب مورخه ۷ آوریل که بنا بر تعلیمات دولتین به امضای جنابان اجل سر جرج بارکلی و وزیرمختار روس رسیده بود استحضار حاصل گردید. مراسله مذکور چنین می‌گوید «دولتین انگلیس و روس حق دولت ایران را برای استقراض در محل دیگری سواى دولتین تصدیق می‌نمایند ولی فقط مشروط بشرايط ذیل.» در جواب ماده و شرط اول که شرح می‌دهد «عایدات گمرک و سایر عایداتی که برای ضمانت و تأمین قروض انگلیس و روس مقرر شده‌اند به هیچ وجه نمی‌توانند محل ضمانت معاملات مالیه جدیده بشوند.»

با کمال توقیر اظهار می‌دارم که دولت ایران در این مسئله موافقت نموده و هر تعمیدی که راجع به این موضوع در اسناد قروض دولت مندرج است کاملاً مجری و مرعی خواهد داشت.

در خصوص تمام قروض جاریه دولت ایران به دولتین روس و انگلیس بساید داده شود اگر چه دولت ایران نظر به اینکه محللهای عایدات مخصوص برای این قروض تخصیص نموده ارتباطی بین این شرط و حق خود برای استقراض جدید نمی‌بیند ولی مع هذا حاضر است که با مساعدت معنوی دولتین قرار قطعی در خصوص قروض جاریه متقبله خود بگذارد به این معنی که میزان مزایحه سالیانه و وضع پرداخت قرضه و همچنین اقساطی را که باید از محل عایدات مخصوص پرداخته شود معین خواهد نمود.

اما در خصوص اظهاری که در خاتمه مراسله به عبارت ذیل درج شده بود «دولتین انگلیس و روس در صورتی که حقوق اتباع سایر دول را در امور و اقداماتی که مطلقاً تجارتي است در ایران مغل و مانع نیستند نمی‌توانند در هیچ صورتی بپذیرند امتیازاتی به اتباع دول دیگر داده شود که ممکن است مضر بر منافع و مصالح پلتیکی و نظامی دولتین در ایران بشوند.»

نظر به ابهام این قسمت مراسله دولت ایران جواب آن را به عهده تعویق می‌اندازد تا اینکه توضیح کتبی برای آن داده شود و بالخاصه لفظ امتیاز که بطور اعم در آخر مراسله ذکر شده توضیح و تشریح گردد به طوری که دولت علیه بتواند جوابی در این موضوع بدهد.

ابراهیم

ملفوفه ۲ در نمره ۱۰۶

مراسله مشترك دو سفارت به معاون الدوله
طهران ۷ مه ۱۹۱۰ مطابق با ۲۱ مه تاریخ روسی [۱۷ اردی بهشت ۱۲۸۹؛
۲۶ ع ۲ - ۱۳۲۸]

جناب مستطاب اجل آقای وزیر

در جواب مراسله جنابعالی مورخه ۲۶ ربیع الثانی ما امضاءکنندگان ذیل
وزیر مختار روس و شارژ دافن انگلیس با کمال افتخار توضیحات ذیل را در خصوص
قسمت آخر مراسله ۲۵ ربیع الاول خودمان به جنابعالی می‌دهیم. نظر باشکال تعیین
امتیازاتی که ممکن است به منافع پلتیکی و نظامی دولتین مضر باشد دولتین منتظر
و متوقع اند که دولت ایران قبل از دادن هر امتیازی از قبیل راهها و خط تلگراف
و بنادر به یک تبعه خارجی با آن دو دولت مبادله نظریات و مذاکره بنماید تا
اینکه منافع و مصالح پولتیکی و نظامی آن دو دولت کما ینبغی محفوظ ماند.
هر اقدامی که برخلاف این اصل و قاعده بشود مخالف با دوستی تاریخی که
خوشبختانه بین دولت ایران و دولتین روس و انگلیس موجود است ملاحظه و
محسوب خواهد شد.

نمره - ۱۰۷

تلگراف سر ادوارد گری به مستر مارلینگک

وزارت خارجه انگلیس ۷ ژون ۱۹۱۰ [۱۷ خرداد ۱۲۸۹؛ ۲۸ ج ۱ - ۱۳۲۸]
صلاح و مستحسن است که اهتمام کرده دولت ایران را متقاعد نمایید که به مراسله
مشترك ما مورخه بیستم مه جوابی ندهند لکن اگر نمی‌توانید در انجام این امر
کامیاب شوید کافی است که بشرط موافقت دولت روس اظهار تأسف ما را شفاهاً
به دولت ایران تبلیغ نموده و نتایج این قسم عدم موافقت با تقاضاهای ما را
خاطر نشان نمایید.

من امیدوار شده بودم که دولت ایران مسلک و رویه دوستانه‌تری پیش‌گرفته
و حاضر شده بودم که در موضوع مساعده یا استقراض مساعدت نمایم ولی اگر
با عدم احتیاج بجواب در فرستادن جواب غیر مساعد به مراسله ملایم ما اصرار
نمایند اثر سوئی حادث خواهد کرد.

نمره - ۱۰۸

تلگراف مستر ابیرن [ابرون] به سر ادوارد گری واصله ۸ ژون
از پترزبورغ ۸ ژون ۱۹۱۰ [۱۸ خرداد ۱۲۸۹؛ ۲۹ ج ۱ - ۱۳۲۸]
امروز در موقعی که مسئله استقراض اظهاریه را به جناب مسیو ایزولسکی

یادآوری نمودم جناب معظم اظہار داشتند کہ مسیو پاکلوسکی توصیہ نموده کہ این مسئلہ باید بہ عہدہ تعویق بماند تا مبحث جواب دولت ایران بہ مراسلہ مشترکہ جدید دولتین ختم و قطع شود. جناب معظم از من استفسار نمودند کہ آیا مستر مارلینگک نیز چنین توصیہ کردہ است؟ در جواب گفتم بلی مستر مارلینگک توصیہ کردہ ولی نمی‌دانم سر ادوارد گری با این پیشنہاد دو نمایندہ موافقاند یا خیر لکن در ہر حال بہ عقیدہ من خوب و صلاح است کہ در مسئلہ استقراض اساساً قرار و موافقتی کردہ شود.

جناب مسیو ایزولسکی اظہار داشتند کہ من نیز با این عقیدہ ہمراہم ولی فعلاً منتظر بعضی اطلاعات لازمہ از طهران ہستم و از طرف دیگر نیز لازم می‌دانم کہ دولتین این پیشنہاد نمایندگان خود را کہ جواب دولت ایران راجع بہ استقراض عجالتاً در عہدہ تعویق نماند مورد توجہ قرار بدهند.

نمره - ۱۰۹

تلگراف مستر ابرون بہ سر ادوارد گری (واصلہ ۹ ژون)
از سن پترزبورغ ۹ ژون ۱۹۱۰ [۱۹ خرداد ۱۲۸۹؛ ۱ ج ۲ - ۱۳۲۸]
راجع بہ تلگراف شما بہ طهران مورخہ ۷ ژون
یادداشتی از مسیو ایزولسکی بہ من رسیدہ کہ در آن موافقت کامل خود را
اظہار می‌دارد بر اینکہ اگر دولت ایران در دادن جواب کتبی بہ مراسلات جدیدہ
دولتین راجع بہ امتیازات اصرار نمایند لازم است نمایندگان دولتین در طهران
تبلیغات شفاهی را بہ دولت ایران بنمایند.

نمره - ۱۱۰

تلگراف سر ادوارد گری بہ مستر مارلینگک
وزارت خارجہ انگلیس ۱۰ ژون ۱۹۱۰ [۲۰ اردی بہشت ۱۲۸۹؛ ۲ ج ۲ -
[۱۳۲۸]
شما اجازه دارید بہ ترتیباتی کہ در تلگراف دیروز مستر ابرون معین شدہ،
عمل و اقدام نمایید.

نمره - ۱۱۱

مراسله مستر ابرون به سر ادوارد گری (واصله ۲۱ ژون)
پترزبورگ ۱۷ ژون ۱۹۱۰ [۲۷ خرداد ۱۲۸۹: ۹ ج ۲ - ۱۳۲۸]
آقا

با کمال افتخار سواد یادداشتی را که از مسیو ایزولسکی راجع به استقراض
اظهاریه دولت ایران به من رسیده لغاً ایضاً می‌دارم.
بنده... هیو ابرون

ملفوفه در نمره ۱۱۱

یادداشت مسیو ایزولسکی مرسوله به مستر ابیرن [ابرون]
سفارت کبرای دولت انگلیس در تاریخ ۱۳ مه «۲۶ مه روسی» هذه السنه به
اطلاع وزارت خارجه امپراطوری روس رسانیده که سر ادوارد گری حاضر است
در صورت موافقت دولت روس با مسئله استقراض به وزیر هند توصیه نماید که
مبلغ ۲۰۰۰۰۰ لیره به عنوان سهم دولت انگلیس بدون هیچ شرطی به دولت
ایران قرض بدهند.

دولت امپراطوری روس نیز حاضر است که دویست هزار لیره سهمی خود را
از قرضه اظهاریه بدون پیشنهاد کردن هیچ شرط پلتيکی به دولت ایران بدهد ولی
این کار را فقط وقتی می‌توانند بکنند که تأمین و ضمانت تأدیة اقساط استهلاك
و منافع این قرضه از محل مطمئن از عایدات دولت ایران بشود.
از اطلاعات و معلوماتی که دولت امپراطوری روس فعلاً داراست نمی‌تواند
بطور قطعی اطمینان داشته باشد که عایدات گمرکات شمالی و ضرابخانه برای
تأمین این قرضه و تأدیة تقبلات و تعهدات سابقه دولت ایران کفایت خواهد کرد.
در همین اواخر وزیرمختار روس در ایران راپورت داده است که دولت ایران
حکمی صادر نموده که آنچه شمش نقره‌ای برای ضرب سکه در ضرابخانه وارد
مملکت می‌شود از دادن حق گمرک معاف باشند.

نظر به اینکه این اقدام ممکن است باعث نکث ۳۰۰۰۰۰ تومان در عایدات
سالیانه گمرکات شمالی بشود به وزیرمختار روس تعلیمات فرستاده شده که برضد این
اقدام دولت ایران پروتست نماید چه که دولت روس هر اقدامی را که ممکن است
باعث تخفیف و کسر عایدات گمرکاتی که وثیقه دو قرضه ۱۹۰۰ و ۱۹۰۲ مقرر
شده‌اند بشود نمی‌تواند بپذیرد ولی این قبیل اتفاقات می‌فهماند که عایدات
گمرکات شمالی را مشکل است بتوان يك محل تأمین مطمئن کافی تصور نمود.

بناء علی هذا برای اینکه دولت روس بتواند مسئله استقراضی را انجام دهد
یحتمل لازم خواهد بود که در صورت عدم کفایت عایدات فوق‌الذکر محل دیگری
برای تأمین و تأدیة قسط استهلاك و منافع سهمی دولت روس در این قرضه پیدا
نماید برای این مقصود در صورت رضایت دولت اعلیحضرتی انگلستان می‌توان از

فاضل عایدات گمرکات جنوب که برای هیچ مصرفی متعین و مقید نیست استفاده و استمداد نمود. در این موضوع این مسئله را نیز باید متذکر شد که وضع و مقام کابینه دولت ایران فعلا به هیچ وجه محکم و استوار نیست و به عقیده مسیو پاکلوسکی و مستر مارلینگت صلاح است که انتخاب موقع مناسب برای انجام امر استقراض به عهده و اختیار آنها را گذار شود.

دولت روس که کاملا با این عقیده همراه است پیشنهاد می نماید که مبلغ ۶۰۰۰۰ لیره قرض به دولت ایران فقط وقتی داده شود که نمایندگان دولتیین صلاحیت و مناسبت موقع را به دولتیین متبوعتیین خودشان اطلاع بدهند.

پترزبورغ ۳ ژون مطابق ۱۶ ژون روسی ۱۹۱۰ [۱۳ خرداد ۱۲۸۹؛ ۲۴

ج ۱ - ۱۳۲۸]

نمره - ۱۱۲

تلگراف مستر ابیرن [ابرون] به سر ادوارد گری (واصله ۱۸ ژون) از پترزبورغ ۱۸ ژون ۱۹۱۰ [۲۸ خرداد ۱۲۸۹؛ ۱۰ ج ۲ - ۱۳۲۸] امروز مسیو ایزولسکی به من اطلاع دادند که در تبریز پلیسهای شهر به یکی از اتباع روس به قصد کشتن حمله برده اند و دولت روس مجبور شده که در این موضوع اقدام نماید. لهذا قشون روس چندین نفر از پلیسهای مرتکب و مسئول را دستگیر نموده اند. جناب معظم اظهار داشتند که این قبیل اتفاقات را ولو آنکه خالی از اهمیت باشند نمی توان اغماض و صرف نظر نمود.

نمره - ۱۱۳

تلگراف مستر مارلینگت به سر ادوارد گری (واصله ۳۰ ژون) از قلمک ۳۰ ژون ۱۹۱۰ [۹ تیر ۱۲۸۹؛ ۲۲ ج ۲ - ۱۳۲۸] از قرار راپورت کفیل قنسولگری دولت اعلیحضرتی مقیم کرمانشاهان طغیان و اغتشاش سختی در آن ولایت بروز کرده یاغیها حکومت را شکست داده و داودخان با استعداد کلمهر شهر را تهدید می نماید.

نمره - ۱۱۴

تلگراف سر ادوارد گری به مستر مارلینگت از وزارت خارجه ۳۰ ژون ۱۹۱۰ [۹ تیر ۱۲۸۹؛ ۲۲ ج ۲ - ۱۳۲۸] خواهش دارم راپورت دهید خبری که در اینجا شهرت دارد بر اینکه قشون روس بر استعدادی که از طرف دولت ایران برای جلوگیری داراب میرزا اعزام

شده هجوم برده و علی‌خان سرتیپ ایران در این جنگ کشته شده اصل و صحتی دارد یا خیر.

نمره - ۱۱۵

تلگراف سر ادوارد گری به مستر مارلینگک
وزارت خارجه ۳۰ ژون ۱۹۱۰ [۹ تیر ۱۲۸۹؛ ۲۲ ج ۲ - ۱۳۲۸]
راجع به تلگراف امروز خودتان - شما باید به دولت ایران آگاهی دهید که
اگر حمله و صدمه بر قنسولگری دولت اعلیحضرتی انگلستان وارد آید دولت
ایران مسئول خواهد بود. لابد به دولت تاکید کرده‌اید که برای اطفاء نایره اغتشاش
منتهای اهتمام را بنمایید.

نمره - ۱۱۶

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۱ ژویه)
از قلمک ۱ ژویه ۱۹۱۰ [۱۰ تیر ۱۲۸۹؛ ۲۳ ج ۲ - ۱۳۲۸]
در جواب تلگراف جنابعالی مورخه ۳۰ ژون اطلاع می‌دهم که راپورتهای اولیه
واصله از مجرای ایرانی با اظهار روسها که اول از طرف ایرانیها به قزاقهای
روس شلیک شده موافقت دارند.
بعلاوه مسیو پاکلوسکی از دولت ایران کاغذی در دست دارد حاکی بر اینکه
قاتل علی‌خان سرتیپ، احمدخان میرشکار سابق محمدعلی میرزا که از ارتجاعیون
معروف و از منسوبان خود علی‌خان است بوده.

نمره - ۱۱۷

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۲ ژویه)
قلمک ۲ ژویه ۹۱۰ [۱۱ تیر ۱۲۸۹؛ ۲۴ ج ۲ - ۱۳۲۸]
روز دوشنبه گذشته گاری پست که حامل پست اروپا بوده در راه رشت در دو
مذای مغرب قزوین دچار راهزنیهای مسلح گردیده است. ظن غالب این است که
دزدها به قصد زدن قافله‌ای که حمل نقره بانك شاهنشاهی را می‌کرده‌اند بوده‌اند
ولی قافله مزبور اگر چه مدتی در راه معطل شد بالاخره بسلامت به مقصد رسید.

نمره - ۱۱۸

مراسله مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۴ ژوئیه)

طهران ۲۸ مه ۱۹۱۰ [۷ خرداد ۱۲۸۹؛ ۱۸ ج ۱ - ۱۳۲۸]

آقا

راجع به تلگراف خودم مورخه ۱ مه [۱۱ اردیبهشت ۱۲۸۹؛ ۲۰ ع ۲ - ۱۳۲۸]

اینک با کمال افتخار راپورت می‌دهم که مشیرالدوله در تاریخ ۲۱ شهر حال از وزارت عدلیه استعفا دادند و سردار منصور به مقام ایشان معین گردیدند.

نظر به اینکه رئیس‌الوزراء وجود مشیرالدوله را در کابینه لازم می‌دانند ایشان را به مقام وزارت تجارت مقرر داشته و در همین موقع معتمد خاقان به وزارت پست و تلگراف معرفی شدند.

دخول سردار منصور را در کابینه عموماً علامت ازدیاد نفوذ فرقه‌ای که مشوق و خواهان مناسبات حسنه صمیمانه با دولت انگلیس و روس‌اند می‌دانند.

بنده... چارلز مارلینگک

www.adabestanekave.com

نمره - ۱۱۹

مراسله مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۴ ژوئیه)

طهران ۱۷ ژون ۱۹۱۰ [۲۷ خرداد ۱۲۸۹؛ ۹ ج ۲ - ۱۳۲۸]

آقا

راجع به مراسله ۱۸ مه خودم اینک با کمال افتخار سواد مشروحه کفیل

قنصلگری شیراز را که ملاحظات خود را راجع به اوضاع عمومی فارس در آن تذکار نموده لفاً تقدیم می‌دارم.

بنده... چارلز مارلینگک

ملفوقه در نمره ۱۱۹

مستر اسمارت کفیل قنصلگری شیراز به مستر مارلینگک

شیراز ۶ مه ۱۹۱۰ [۱۶ اردیبهشت ۱۲۸۹؛ ۲۵ ع ۲ - ۱۳۲۸]

آقا

اجازت گرفته چند فقره ملاحظات راجع به اوضاع عمومی فارس را تقدیم

می‌دارم.

شهر شیراز با وجود نبودن هیچ حکومت و اقتدار واقعی فوق‌العاده ساکت و

منظم بوده در خصوص وضع راه اصفهان که متجاوز از دو ماه است به کلی برای تردد قوافل مسدود است لازم نمی‌دانم تأکید و تذکار کنم.

پست را مرتباً دزد زده است و اگر یک پستی بطور استثناء به سلامت بگذرد

باید فقط متشکر اغماض دزدها باشد. از قرار معلوم در شمال آباده کپه‌لوئی

[کهگیلویه‌ای]ها و در جنوب ده بید طوایف عرب راه را کاملاً اشغال و تصرف نموده‌اند.

نصرالدوله که فعلاً درکناره داخل ایلات عرب است ظاهراً نسبت به آنها حالیه اختیار و اقتداری ندارد. راه جره در تحت توجه و مراقبت صولت‌الدوله امن بوده است ولی فعلاً برای تجارت و تردد مسدود است. مشارالیه بدون مشورت و اطلاع ازلیاء امور فارس با اینکه تعهدنامه رسمی برای حفظ و حراست راه به آنها داده است دفعتاً به تجار شیراز اطلاع داده که بعد از ۱۶ روز دیگر مسؤلیت امنیت هیچ قافله‌ای را در راه جره قبول نخواهد نمود. نتیجه آنکه کلیتاً حمل مال‌التجاره در عهده تعویق است تا اینکه قرار جدیدی با صولت‌الدوله که فعلاً در خوان خبیص است گذارده شود. تجار چند نفر نماینده به آنجا فرستاده‌اند که با مشارالیه مذاکرات کرده قرار می‌دهند - از قرار مذکور صولت‌الدوله می‌خواهد راه بوشهر را تبدیل به راه فیروزآباد نماید و میل دارد که راه اصفهان را در تحت اداره خود بگیرد.

خطوط تلگراف را اعراب در سمت شمال و قشقایی در سمت جنوب مکرر قطع کرده و خسارت وارد آورده‌اند. رفتار طوایف قشقایی در اطراف دشت ارژن به مراتب بدتر از سالهای سابق است چنانچه دائماً خطوط تلگراف را قطع کرده و جبراً وارد تلگرافخانه شده و غلامهای تلگراف را نخت می‌نمایند.

صولت‌الدوله به مستر بیبل وعده داده بود که ایلات قشقایی امسال در موقع حرکت به طرف شمال به دشت ارژن نخواهند رفت ولی ده روز قبل طایفه دره‌شوری قشقایی از دشت ارژن عبور کرده و خرابی زیادی وارد آورده‌اند. در مقابل شکایت من از این رفتار صولت‌الدوله جواب داد که متأسفانه فقط طایفه دره‌شوری مجبور به عبور از دشت ارژن شده و گمان نمی‌رود که این طایفه مرتکب چنین رفتاری بشود. از آن تاریخ به بعد طوایف مختلفه قشقایی یکان یکان از دشت ارژن عبور کرده یا مشغول گذشتن‌اند و هر کدام بقدر سهم خود خرابی و خسارت وارد آورده‌اند. نتیجه آنکه اظهارات و تأکیدات من به صولت‌الدوله غیر از دادن وعده‌های ایفاء نشده در تنبیه و جلوگیری اشرار و اظهار تأسفها تاکنون چندان اثری حاصل و حادث نکرده است.

نمره - ۱۲۰

مراسله مستر مازلینگک به سر ادوارد گری (واصله در ۴ ژوئیه)

از قلمک ۱۷ ژون ۱۹۱۰ [۲۷ خرداد ۱۲۸۹؛ ۹۰ ج ۲ - ۱۳۲۸]

آقا

خلاصه معمولی وقایع مهمه را که در چهار هفته گذشته در پایتخت و ولایات اتفاق افتاده برای اطلاع جنابعالی لفاً ایفاد می‌دارم. کلیتاً برای اطلاع دادن چندان

چیزی که دلالت بر بهبودی اوضاع مملکت بنماید نیست و این مسئله با وجود اختلافات داخلی کابینه که پیوسته اسباب فلج و بی اثر کردن حکومت مرکزی است چندان مورد تعجب نیست.

چیزی که در اوضاع کنونی اسباب نگرانی و اضطراب است همانا عدم کفایت ظفر السلطنه حکمران جدیدالورود است و به این ترتیب نمی شود پیش بینی کرد و اطمینان داشت که بین دو قسمت قشقای در تحت صولت الدوله و ضیفم الدوله مخاصمه و مقاتله واقع نشود.

در مدت این يك ماه در راه بین شیراز و اصفهان راهزنی خیلی عمده واقع نشده.

در خصوص حفظ و تأمین راه بطور صحیح در واقع هیچ اقدامی نشده يك صاحب منصب به شیراز فرستاده اند که استعداد امنیه ای تشکیل بدهد ولی بواسطه فقدان وجه اهتمامات او نیز مفلوج و بی حاصل است.

بنده... چارلز مارلینگ

ملفوفه در نمره ۱۲۰

خلاصه ماهیانه وقایع اتفاقیه ایران در ظرفی يك ماه لغایت ۱۷ ژون ۱۹۱۰
[۲۷ خرداد ۱۲۸۹؛ ۹ ج ۲ - ۱۳۲۸]

طهران

کابینه وزراء بعد از مذاکرات طولانی با مجلس در تاریخ ۲۱ مه [۳۱ اردی بهشت ۱۲۸۹؛ ۱۱ ج ۱ - ۱۳۲۸] تشکیل یافت و اعضاء از قرار ذیل اند:

رئیس الوزراء و وزیر داخله	سپهدار اعظم
وزیر جنگ	سردار اسعد
وزیر خارجه	معاون الدوله
وزیر مالیه	وثوق الدوله
وزیر عدلیه	سردار منصور
وزیر پست و تلگراف	معمد خاقان
وزیر تجارت	مشیر الدوله
وزیر فوائد عامه	صنیع الدوله

چراید مبادلاتی را که هشت وزیر فوق الذکر پیوسته بین مقامات و مشاغل خود می نمایند مورد استهزاء قرار داده و مخصوصاً از سپهدار و وزیر عدلیه جدید به زبان بی احترامی زیاد سخن رانده اند.

در تاریخ ۲۵ مه [۴ خرداد ۱۲۸۹؛ ۱۵ ج ۱ - ۱۳۲۸] روزنامجات تجاوزکار به حکم وزراء توقیف شدند و مدیرهای آنها را برای محاکمه حکم به حاضر شدن دیوانخانه عدلیه نمودند ولی مشارالیه هم از اجرای این حکم امتناع ورزیدند.

در مقابل هیجان و حرارت مردم سردار اسعد اجازه دادند که روزنامجات مزبوره مجدداً طبع و نشر شوند ولی سپهدار معجلا از کابینه کناره جسته و به خانه ییلاقی خود رفتند. مذاکرات طولانی هر روزه بین جناب معظم و سایرین مبادله می‌شد تا بالاخره در تاریخ نهم شهر حال ایشان را متقاعد کردند که به شهر مراجعت نمایند - اهتمامی هم به عمل آمد که کابینه‌ای بدون بودن ایشان تشکیل شود و لکن کامیاب و موفق نشدند.

در تاریخ ۲۸ مه [۷ خرداد ۱۲۸۹؛ ۱۸ ج ۱ - ۱۳۲۸] بین ۸ و ۹ ساعت بعد از ظهر چند نفر اشخاص مسلح غیر معلوم وارد خانه امین‌الممالک شده او را به ضرب گلوله کشته و فرار کرده‌اند. مشارالیه سابقاً رئیس پست بوده و معروف است به تمایل به ارتجاع.

در تاریخ بیست و ششم مه [۵ خرداد ۱۲۸۹؛ ۱۶ ج ۱ - ۱۳۲۸] قرارداد بین دولت علیه ایران و بانک شاهنشاهی امضاء شد که بموجب آن قروض جاریه دولت تبدیل به قرض یکجای ثابتی گردید.

مجلس

تغییرات جدید کابینه در تاریخ ۲۱ مه بتوسط رئیس‌الوزراء به مجلس اعلام گردید. در همان جلسه مجلس راپورت کمیسیون بودجه را در خصوص معافیت گمرکی بعضی ماشین‌آلات کارخانه تکمه سازی که می‌خواهند در تبریز دایر نمایند تصدیق و تصویب نمود.

در جلسه ۲۶ مه قراردادی را که بین دولت ایران و سفارت امپراطوری روس در خصوص حمل پوست بره به خارج منعقد شده مجلس تصویب نمود. پس از آن مسئله توقیف روزنامجات مطرح گردید و حملات سخت به هیئت وزراء نمودند و نسبت نقض قانون اساسی و خلف مشروطیت به آنها دادند.

در تاریخ ۴ ژون رئیس مجلس اطلاع داد که وکیل‌الرعایا که تابعال با ادارات دولت مساعدت و کمک می‌کرده نظر به تنقیدات و اعتراضات خصمانه که نسبت به او و مداخلاتش در امور دولت می‌نمایند در آتیه از این قبیل مساعدتها امتناع و احتراز خواهد کرد. این مسئله مورد بحث و بالاخره موکول به رأی مجلس گردید نتیجه این شد که اکثریت مداخلات و مساعدت او را در امور قوه مجریه با وجود عضویتش در هیئت مقننه تصویب نمود.

در تاریخ ۷ ژون شاهزاده اسدالله میرزا به سمت مخبری کمیسیونی که برای ملاحظه و رفع بحران کابینه منتجه از اثر توقیف روزنامجات و بعضی علل دیگر معین و منتخب شده بود نطق مفصلی در مجلس نموده و عقیده کمیسیون خود را مشروحاً راپورت دادند. در ضمن راپورت اشعار شده بود که سردار اسعد از طرف خود و رئیس‌الوزراء تقاضای اختیارات و اقتدارات بیش از پیش می‌نماید که بتوانند از عمده انتظام اوضاع مملکت به خوبی برآیند. ظاهراً دادن این

اختیارات را کمیسیون تصدیق و توصیه نکرده بوده است. در موضوع کابینه به نایب‌السلطنه مراجعه شد حضرت معظم مخالفت خود را با تغییر کابینه اظهار داشته‌اند.

در تاریخ ۱۲ ژون [۲۲ خرداد ۱۲۸۹؛ ۴ ج ۲ - ۱۳۲۸] پس از آنکه سپهدار را راضی کرده از خانه ییلاقی به شهر آورده بودند یکی از نمایندگان شرح مفصل موثقی از مذاکرات جدیده راجع به بحران کابینه در مجلس بیان نمود و اظهار داشت که نایب‌السلطنه رئیس مجلس را احضار فرموده و بتوسط ایشان به مجلس پیغام فرستاده‌اند که حضرت ایشان تغییر کابینه را تصویب نمی‌نمایند لهذا قرار بر این شده که کمیسیون دیگری تشکیل شود که برای اصلاح مطالب با وزراء مذاکره و مباحثه نمایند.

نمایندۀ دیگری این رویه و ترتیب را که مسائل مهمه مملکتی در کمیسیونها بطور محرمانه مذاکره و حل و عقد می‌شوند در کمال تشدد تقبیح و تنقید نمود بناء علی‌هذا رئیس مجلس تعرض کرده از مجلس خارج گردید و لیکن او را راضی کردند که به مجلس عودت کرده و مجدداً به مسند خود جلوس نمایند. بالاخره کمیسیونی انتخاب شد که در آن موضوع اقدام نمایند.

تبریز

اوضاع آذربایجان به طریق عادی است.

رشت

(۱) جلال‌الدوله پسر اکبر ظل‌السلطان در تاریخ ۱۵ مه [۲۵ اردی‌بهشت ۱۲۸۹؛ ۵ ج ۱ - ۱۳۲۸] از رشت عبور کرده به طرف طهران رفتند.
 (۲) حکومت و رؤسای ادارات عدلیه و نظمییه با انجمن ولایتی در نزاع‌اند و مداخله انجمن را در امور اداری صحیح ندانسته و اجازه نمی‌دهند. اعضای انجمن تهدید نمودند که یا از خدمت استعفاء دهند و یا اینکه مطالب را به طهران رجوع نمایند. نوشتجات تهدیدآمیز به حکومت و سایر مأمورین نوشته شده و در اطراف شهر منتشر کرده‌اند.

(۳) قوام‌الدوله وزیر مالیه عهد استبداد نظر به اینکه نتوانسته وکیل مسئولی در طهران معین نماید که در گفتگوها نماینده او باشد در موقعی که به طرف اروپا مسافرت می‌نموده در تاریخ ۱۶ مه [۲۶ اردی‌بهشت؛ ۶ ج ۱] در انزلی توقیف‌گردید و بعد از آن تاریخ او را اجازه داده‌اند به طهران مراجعت نموده است.

(۴) در تاریخ ۱۹ مه [۲۹ اردی‌بهشت ۱۲۸۹؛ ۹ ج ۱ - ۱۳۲۸] جراید محلی تلگرافی از سپهدار وزیر داخله به طبع رسانده و به اطلاع عامه رسانده‌اند مشعر بر اینکه در آتیه تمام منازعات و مراعات بین اتباع ایران و اتباع خارجه باید در محاکم عدلیه ایران محاکمه و تسویه شوند و کارگزارهای امور خارجه هیچ حق

مداخله ندارند و لیکن در موارد مهمه می‌توانند حضور به هم رسانند.

مشهد

ایالت خراسان را روی هم رفته می‌توان گفت نسبتاً منظم است سارقین فارسی حدود غربی این ایالت را مغشوش دارند ولی این مسئله چیزی نیست که خلاف معمول و عادت باشد.

شهر مشهد و بلوکات و نواحی اطرافش آرام است ولی از قرار مذکور ترتیب حکومت در مدت چند ماه گذشته تا حد محسوس معینی سست شده است. تا این تاریخ ایالت خراسان روی هم رفته مالیات خود را خیلی خوب پرداخته است ولی در سال آینده برای جمع‌آوری آن اشکالات معتنابه پیش‌بینی می‌شود. در مدت ماه مه دزدیهای متعدد در طرق غربی ایالت و راه عمده تجارتنی سیستان واقع شده است.

اصفهان

(۱) یکی از روزنامجات محلی مقاله‌ای در سعایت حکومت بختیاری در اصفهان به طبع رسانده، عده‌ای از بختیاریها نسبت به مدیر روزنامه تهدیدات نموده‌اند. حکومت مشارالیه را به معرض محاکمه درآورده خود او محکوم به ۱۴ روز حبس و روزنامه‌اش سه ماه توقیف گردید و لیکن حکومت مدیر را از حبس مستخلص و معاف نمود.

(۲) در مدت ماه مه وضع تمام راهها موافق معمول بوده پست مرتباً می‌رسید و هیچ دزدی راپورت داده نشد.

کاشان

در تاریخ ۲۷ مه [۶ خرداد ۱۲۸۹؛ ۱۷ ج ۱۳۲۸] نایب‌حسین که قریب چهار ماه قبل آسایش و امنیت کاشان را به هم زده بود از قرار راپورت با ۲۵۰ نفر مجدداً به یک فرسخی شهر آمده است. در تاریخ ۲۸ دو نفر از پسرهایش با ۱۵۰ نفر بدون تصادف با هیچ مخالفتی وارد شهر کاشان شدند و خود نایب در فین مانده است.

در تاریخ ۲ ژون [۱۲ خرداد ۱۲۸۹؛ ۲۳ ج ۱۳۲۸] اعلاناتی به دروازه‌های شهر نصب کرده و در آن اعلان بعد از تعیین نرخ فروش اجناس و ارزاق نوشته بود که اگر حکومت امشب از شهر خارج نشود به او حمله خواهیم کرد. بعلاوه نایب در اعلان ذکر کرده بود که ما هیچ قصد تعرض و مداخله به شهر یا اهالی را نداریم و فقط با ۸ یا ۹ نفر دشمنهای خودم کار دارم.

قشون و استعداد حکومت نقاط و سنگرهایی را که گرفته بودند در تصرف داشته و در تاریخ ۶ و ۷ و ۸ ژون [۱۶ تا ۱۸ خرداد؛ ۲۷ تا ۲۹ ج ۱] جدال و

تیراندازی زیادی واقع شد. نتیجه جدال اینکه از طرف استعداد حکومت يك نفر مقتول و دو نفر مجروح شده‌اند. از قرار مذکور از طرف نایب تلفات ۸ نفر بودند. از قم کمک برای استعداد حکومت فرستاده شده است.

یازده

راهپا روی هم رفته بی‌اغتشاش بوده ولی دو فقره دزدی راپورت داده شده اولی در وسط ماه مه در راه کرمان واقع شد که پست را در این موقع زده‌اند سارقین این مورد يك دسته ۳۰۰ نفره بوده است که حکومت آنها را تا فارس تعاقب نموده است ولی فقط به دسته عقب آنها تصادف و جنگ نموده سه یا چهار نفر از آنها را به قتل رسانیده ۲۰ رأس الاغ از آنها پس گرفته است. سرقت دوم در اواخر ماه مه در راه طبس واقع شده در این مورد يك قافله به کلی غارت شده و چندین نفر از شتردارهای افغانی مقتول گردیده‌اند. سفارت دولت اعلی‌حضرتی در طهران در این موضوع به دولت اظهارات نموده است نتیجه این گردیده است که وزیر داخله احکامات مؤکده برای مجازات و دستگیری مرتکبین صادر نموده است.

اقدامات به عمل آمده است که امنیهای برای راهپا بگیرند ولی معلوم می‌شود آنهايي که فعلاً در خدمت‌اند حقوقشان مرتب نمی‌رسد.

بعضی اغتشاشات و تعدیات در این ولایت راپورت داده شده است. در اردکان تحمیلات و تعدیات نایب حکومت محل باعث شده که ۷۰ نفر از رعایا به زور داخل تلفونخانه شوند و درخواست اجازه نمایند که مالیاتشان را مستقیماً به شهر یزد بدهند.

در نائین يك لوطی با آنکه يك نفر از نوکرهای نایب‌الحکومه را در مسجدکشته و دو نفر طواف یهودی بی‌آزار را زخم زده مع هدا دستگیر نگردیده است زیرا که نایب‌الحکومه از تابعین و هندستان او خائف است.

در تفت يك نفر سید بدون جهت به يك زردشتی پیرمردی حمله برده و به سر و صورت او زخم کارد زده است.

در شهر یزد يك باب خانه موقوفه زردشتی را که در ۱۲ سال قبل در غیبت متولی يك همسایه مسلمان غاصبانه تصرف نموده بود جدیداً به امر حکومت به زردشتیها دوباره انتقال شده و اجازه داده شد که دیوار حدود آن را بسازند. بمحض تجدید اظهار تظلم از طرف مسلمان حکومت این حکم خود را نسخ نموده و به زردشتیها اجازه داد که این مسئله را راجع به طهران نمایند. معذالك شخص مسلمان در تاریخ ۶ ژون [۱۶ خرداد؛ ۲۷ ج ۱] دیوار را خراب نموده و زن زردشتی را که پاسبان خانه بوده ضرب و صدمه زده است. پس از آن کلیه طایفه زردشتی به حکومت تظلم و استدعای دادخواهی نمودند. حکومت در جواب آنها را مورد توبیخ و سرزنش قرار داده و لهذا زردشتیها بخیال تحصن در تلگرافخانه انگلیس افتادند ولی مستر بلک من آنها را از این اقدام منصرف نمود.

برای جمع‌آوری قسط اول مالیات هذه السنه حکم مؤکد شده است و حکومت صرف نظر از اینکه اهالی بتوانند از عهده برآیند یا خیر مصمم است که چپرا مالیات را بگیرد.

کرمانشاه

راهبها تماماً امن بوده و کلیه ولایت منظم است مگر اینکه در حدود کردستان بین ایلات بعضی منازعات واقع شده حکمران با داودخان ایلخانی کلمبر مشغول مذاکرات است و منتظر ورود بعضی سوارهای بختیاری است که پس از رسیدن آنها از کرمانشاه حرکت نماید. از قرار راپورت داودخان در جمع‌آوری استعداد حکومت در وحشت است و حاضر است که صلح نماید. در شهر کرمانشاه بعضی اشخاص قواعدی را که حکومت برای اعاده نظم اتخاذ کرده مسورد تنقیدات و اعتراضات قرار داده‌اند ولی مشارالیه دو نفر از مؤسسين این هیجان را عاجلاً دستگیر نموده و به این وسیله از غائله جلوگیری کردند.

همدان

چندین فقره دزدی راپورت داده شده و از قرار مذکور وضع نظمیه ابتدا رضایت‌بخش نیست.

کرمان

سردار ظفر بختیاری به جای قوام‌الملک به ایالت کرمان مأمور گردیده ولی تا سه ماه دیگر به مقر حکومت نخواهد رسید و حکومت یزد به نیابت ایشان رتق و فتق امور خواهند کرد.

قوام‌الملک بدلیل اینکه دولت تقویت لازمه را از او نکرده و املاک او را در فارس حفظ ننموده و بعلاوه بدلیل اینکه در مدت غیبتش که به بلوک گردشی رفته بوده نایب‌الحکومه وقت را غنیمت شمرده بر علیه او اسباب‌چینی و تمهیدات نموده از حکومت استعفاء داده. در مدت بلوک گردشی قوام‌الملک مبلغ معینی مسالیا جمع‌آوری نموده و چندین نفر از ضباط محال جزء را برای تعدیات و تجاوزاتی که کرده بودند تنبیه کرده است.

شیراز

ظفرالسلطنه فرمانفرمای جدید در اوایل ژون وارد شدند. از آن به بعد آرامی و سکونت در شهر بوده است. از قرار معلوم طوایف قشقایی به دو قسمت منقسم شده دسته‌ای هواخواه صولت‌الدوله و قسمتی مطیع ضیغم‌الدوله‌اند. رفتار و رویه صولت‌الدوله از قرار مذکور نسبت به حکومت مطیعانه است. راه بوشهر از خط کازرون مجدداً برای تردد قوافل باز شده و چهار نفر قزاق

روس از این راه به سلامت گذشته و به شیراز آمدند. پست نیز حالیه از این راه ذهاب و ایاب می‌کند.

راه اصفهان در قسمت نزدیکی سیوند از قرار مذکور ناامن است؛ اگرچه هیچ دزدی معین و مشخصی هنوز راپورت داده نشده است.

خلیج فارس

بوشهر

(۱) در اوایل ماه مه ایالت جدید فارس تلگرافاً [= تلگرافی] به دریابییگی اطلاع داده‌اند که حکومت بنادر نیز در تحت اداره ایشان مقرر گردیده و ایشان مشارالیه یعنی دریابییگی را کماکان به حکومت بنادر منصوب و معرفی می‌فرمایند.

(۲) در اواخر آوریل اداره گمرک با کمک‌خان بندر يك گمرکخانه در نزدیکی مصب رودخانه «رودهله» که نقطه مناسب معرفی برای قاچاقچیان گمرک بوده تأسیس و افتتاح نمودند.

نمره - ۱۲۱

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۸ ژوئیه) از قلمک ۸ ژوئیه ۱۹۱۰ [۱۷ تیر ۱۲۸۹؛ ۱ رجب ۱۳۲۸] با کمال افتخار راپورت می‌دهم که رئیس و نایب رئیس مجلس دیروز استعفاء نمودند. سقوط کابینه وزراء بعد از این واقعه نیز محتمل است.

نمره - ۱۲۲

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۸ ژوئیه) از قلمک ۸ ژوئیه ۱۹۱۰ [۱۷ تیر ۱۲۸۹؛ ۱ رجب ۱۳۲۸] در این اواخر عدم امنیت راههای عمده روی به ازدیاد و شدت بوده و سارقین قشقایب اطراف اصفهان را معرض تاخت و تاز و قتل و غارت نموده‌اند. نظر به اینکه نوشتجات و اظهارات مشدد من به دولت ایران در این موضوع هیچ اثری نکرده دیروز عباسقلی‌خان را به هیئت وزراء فرستادم که خاطر نشان نماید که اوضاع مملکت در نظر دولت اعلیحضرتی انگلستان تحمل ناپذیر گردیده. سردار اسعد پلاتامل جواب داده که دولت ایران می‌تواند پیش‌بینی نماید که دولت انگلیس ممکن است اقدامات نظامی بنمایند و اینکه دولت اعلیحضرتی تاکنون قشون نفیستاده و تحمل و اغماض نموده دولت ایران با کمال سپاس‌گذاری قدر می‌شناسد ولی دولت ایران

به طوری که در سمت شمال انتظام را مستقر نمود اقدامات مجدانه برای اعاده نظم در فارس و نقاط دیگر به عمل خواهد آورد. اظهارات عباسقلی خان را که سخت بوده ولی تهدیدآمیز نبود، عیثت وزراء خوب پذیرفتند و گمان می‌کنم که اهمی برای اعاده و استقرار نظم در مملکت بنمایند.

نمره - ۱۲۳

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۱۰ ژوئیه)

قلمک ۱۰ ژوئیه ۱۹۱۰ [۱۹ تیر ۱۲۸۹؛ ۳ رجب ۱۳۲۸]

در تعقیب تلگراف ماقبل خودم با کمال افتخار راپورت می‌دهم که از قرار بیان ژنرال قنسول اصفهان اوضاع آن ولایت باعث اضطراب خاطر است. مستر گراهم راپورت می‌دهد قشقای و بختیاری مشغول چپاول راه اهوازاند و دویست الی ۳۰۰ نفر از قشقای در شهر اصفهانند و چون عده آنها بیش از استعدادی است که حکومت دارد به این جهت حکومت از دفع آنها عاجز است.

۱۰۰ نفر از سوارهای حکومت مأمورند که به قمشه عزیمت نمایند و از قرار مذکور خود حکومت نیز برای ملاقات با صولت‌الدوله به آنجا خواهد رفت و لیکن مقصود این ملاقات را قنسول ژنرال بیان نمی‌کند.

من اظهارات مؤکده مجده به دولت ایران کرده و مسئولیت امنیت اتباع انگلیس را در این شهر به عهده آن دولت گذاشته‌ام.

نمره - ۱۲۴

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله در ۱۲ ژوئیه)

از قلمک ۱۲ ژوئیه ۱۹۱۰ [۲۱ تیر ۱۲۸۹؛ ۵ رجب ۱۳۲۸]

خواهشمندم به تلگراف من مورخه ۸ ژوئیه رجوع فرمایید.

کابینه استعفاء کرده است. هنوز معین نیست هیئت جدید را که تشکیل خواهد کرد ولی محتمل است که فرقه ملیون در این کابینه غلبه داشته باشند.

نمره - ۱۲۵

تلگراف سر ادوارد گری به مستر مارلینگک

وزارت خارجه انگلیس ۱۵ ژوئیه ۱۹۱۰ [۲۴ تیر ۱۲۸۹؛ ۸ رجب ۱۳۲۸]

در خصوص توپ بستن کشتی جنگی روس به یکی از قراء ایران در کنار بحر خزر و خراب کردن آن قریه که در اینجا مذکور است در پارلمان سوالی می‌شود خواهش دارم هر اطلاعی که دارید راپورت دهید.

نمره - ۱۲۶

تلگراف مستر مارلینگت به سر ادوارد گری (واصله ۱۶ ژوئیه)
از طهران ۱۶ ژوئیه ۱۹۱۰ [۲۵ تیر ۱۲۸۹؛ ۹ رجب ۱۳۲۸]
سید عبدالله مجتهد را دیشب به قتل رسانده‌اند. این مسئله ممکن است بخران
کابینه را طولانی نماید.

نمره - ۱۲۷

تلگراف مستر مارلینگت به سر ادوارد گری (واصله ۱۷ ژوئیه)
طهران ۱۷ ژوئیه ۱۹۱۰ [۲۶ تیر ۱۲۸۹؛ ۱۰ رجب ۱۳۲۸]
در جواب تلگراف جنابعالی ۱۵ ژوئیه

وزیر مختار روس اطلاع ذیل را به من می‌دهد:

تقریباً سه هفته قبل در ضمن گفتگو و مشاجره‌ای که راجع به صید ماهی روسها
در گموش تپه [= گومیش تپه] تولید شده يك نفر ملا، یکی از قزاقهای مستحقفظ
قنسواگری روس را در استرآباد کشته و دیگری را سخت مجروح نموده است. شخص
قاتل و اکثر اهالی ده فرار کرده‌اند. لهذا قایق جنگی از آشوراده مأمور گردیده
و در وزود، برای آگاه ساختن سه تیر توپ انداخته‌اند. شخص قاتل بالاخره خود
تسلیم قراول سرحدی روس گردیده و گفته است ترجیح می‌دهم که روسها مرا به
معرض استنطاق و محاکمه درآورند تا اینکه دچار مزاحمت ایرانیها شوم. لهذا
مشاورانیه در روسیه محاکمه خواهد شد و شاید حکم اعدام از صادر نشود ولی غرامت
از اهالی قریه جبراً گرفته خواهد شد.
این واقعه هیچ حرارت و هیجانی در اینجا تولید نکرده و می‌توان آن را ختم شده
تصور نمود.

www.adabestanekave.com

نمره - ۱۲۸

تلگراف مستر مارلینگت به سر ادوارد گری (واصله ۱۸ ژوئیه)
قلمپك ۱۸ ژوئیه ۱۹۱۰ [۲۷ تیر ۱۲۸۹؛ ۱۱ رجب ۱۳۲۸]

در تعقیب تلگراف خودم مورخه ۱۶ ژوئیه با کمال افتخار راپورت می‌دهم که قتل
در خانه خود سید عبدالله و در حضور پسرش و چهار نفر دیگر واقع شده و مرتکب
چهار نفر از مجاهدین بوده‌اند. انتظار نمی‌رود که اهمتامی برای مجازات قاتلین
کرده شود زیرا که شهود جرات نمی‌کنند که آنها را معرفی نمایند.
در دو روز گذشته بازارها بسته بود وای فعلا احتمال هیچ اغتشاشی نمی‌رود.

نمره - ۱۲۹

مراسله مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۱۸ ژوئیه)

قلمک ۲ ژوئیه ۱۹۱۰ [۱۱ تیر ۱۲۸۹؛ ۲۴ ج ۲ - ۱۳۲۸]

آقا

عده سرقتمپایی که در چند روز گذشته در شاهراهها واقع شده است دلالت بر افزایش وحشت‌انگیزی بر عدم امنیت ایران می‌نماید. گاری پست اروپا در بوینک که پنج فرسخی قزوین و در راه رشت است دچار حمله سارقین و به کلی غارت شده است و موافق راپورت دو فقره سرقت از همین قبیل در نزدیکی قم واقع شده‌اند. در یک مورد پست سلطان‌آباد و درمورد دیگر پست اصفهان را زده‌اند. بعلاوه راه بین اصفهان و طهران بواسطه تعدیات نایب حسین معروف به کلی خطرناک شده است. نایب مزبور سابقاً در کاشان و فعلاً در نزدیکی قم مشغول عملیات است. دولت ظاهراً از دستگیری او عاجز است.

در سه روز قبل عده‌ای اشخاص مسلحه به دسته‌ای از مستخدمین اداره تلگراف هند و اروپا در هفت میلی شرقی طهران حمله شدیدی برده و آنها را لخت کرده‌اند.

این مسائل بخوبی می‌نماید که شرارت و عصیان تا دروازه پایتخت را فرا گرفته است.

سه فقره سرقت در مجاورت شهر اصفهان و یک فقره در راه اهواز واقع شده است. از وضع راههای بین اصفهان و شیراز و همچنین بین شیراز و بوشهر خود جنابعالی بخوبی مستحضرید و مختصر بمبودی که سابقاً راپورت دادم معلوم می‌شود مکث و حالت منتظره‌ای بوده که طوایف غارتگر خونریز فارس می‌خواستند مشاهده نمایند که در ورود ظفرالسلطنه حکمران جدید به اقدامات جدی سخت برای اعاده انتظام مبادرت می‌شود یا خیر.

کرمانشاه را چنانچه دیروز تلگرافاً [= تلگرافی] راپورت دادم ایل قوی و عظیم کلهر در تحت ریاست داودخان تهدید می‌نمایند.

حالت راه بین یزد و مشهد که از طبرس می‌گذرد الم‌انگیز است چنانچه در یک ماه قبل قافله بزرگی از تجار هندی را در آن خط سیصد نفر سارقین عرب زده و دویست نفر شترهای آنها را برده‌اند.

از ۶۰ تا ۷۰ میلی مغرب کوه ملک‌سیاه اسلحه‌گزیزانهای افغانی خط تلگرافی هند و اروپا را که معروف است به خط ایران مرکزی دائماً قطع نموده و مأمورین انگلیس را که در این خط‌اند مجبور نموده که برای حفظ جان خود به رباط فرار نمایند. به این طریق تمام راههای عمده که مسیر و محل تردد تجارت انگلیس‌اند کم یا بیش خالی از امنیت‌اند.

من هیچ موقعی را از دست نداده و به دولت ایران کتباً و شفاهاً اهمیت و لزوم کردن اقدامات جدی را برای خاتمه دادن به این اوضاع تأکید و خاطر نشان نموده‌ام

و خیال دارم به رئیس مجلس نیز اظهار نموده خاطر ایشان را به این مسئله معطوف سازم.

مع ذلك می ترسم که این اظهارات به کلی بی فایده باشند زیرا که دولت بخوبی از اوضاع مسبوق است ولی نه پول دارد و نه استعداد.

در تحت اداره و اوضاع قدیم حاکم یک ولایتی امنیت طرق را به این طریق حفظ می نمود که هر قسمت از راه در تحت حفظ و مسئولیت رئیس یا سرکرده آن محل مقرر می داشت و اگر سرقتی در سامان یکی از آنها واقع می شد فوراً حکومت عده ای از نوکرهای خود را می فرستاد و از شخص مسئول راه که در وظیفه خود غفلت و قصور کرده جبراً جرم می گرفتند نتیجه آنکه یک حاکم فعالی به این قاعده سهل [و] خشن امنیت راهها را بدون مخارج زیاد حفظ می نمود ولی این ترتیبات سابقه مخالف میل مجلس بوده آن قاعده را منسوخ نمودند بقصد اینکه در عوض امنیت منظم به جهت حفظ طرق تشکیل نمایند لیکن بدبختانه امنیت در راه وجود ندارد و اگر در چند نقطه اسم یا صورتی از آن است حقوق به آنها نمی رسد و با این حالت توقع و انتظار خدمت مؤثری از آنها نمی توان داشت.

خزانه ایران ظاهراً در عسرت سخت است. شنیده ام که کسر بودجه دو سال گذشته را وزارت مالیه ۱۷ کروز تخمین زده است که قدری متجاوز از ۱۵۰۰۰۰۰۰ لیره است. برای تحصیل وجه در این نزدیکیها. چندان امیدی نیست زیرا که برای عقد هر معامله مالیه ای (مگر اینکه با دولتمین باشد) مقدماً لازم خواهد بود که دولت ایران برای یکجا کردن یا تثبیت قروضی که به بانک روس دارد و ترتیب تأدیة آن قراری بدهد ولی فعلاً میل و اهتمام چندانی از طرف دولت ایران برای تعقیب مذاکرات و حصول این مقصود مشهود نیست. فرض که این اشکال هم مرتفع شود آن وقت مسئله تأمین یک استقراض اعم از اینکه از دولتمین یا محل دیگر بشود پیش خواهد آمد.

برای قرضه کوچکی مثلاً چهارصد هزار لیره وثیقه ای می توان پیدا کرد ولی نظر باینکه دولت ایران در مورد اعتبارات مملکت خود عقاید مبالغه کارانه و غلو دارند در مواد شرایط استقراض مباحثه و مساومه طولانی خواهد نمود تا اینکه موافقتی حاصل شود. البته احتمال آن نیز می رود که مسئله استقراض داخلی که در نظر است تا حدی نتیجه ببخشد ولی اشخاصی که بصیرت کامل به احوال مملکت دارند امیدوار و معتقد به آن نیستند و مخصوصاً این عدم امنیت فعلی برای اهالی اطمینان بخش نیست که به این قبیل امور مبادرت نمایند. با وجود این مراتب احتمال اعاده انتظام و امنیت در طرق جنوبی در مدت معینی ضعیف است لهذا من مبادرت ورزیده پیشنهاد می کنم که موقع آن رسیده که برحسب لزوم به دولت ایران واضح گفته شود که دولت انگلیس دیگر نمی تواند تعطیل طولانی تجارت خود را تحمل نماید و مجبور خواهد شد اقداماتی را که خود بتواند برای خاتمه دادن به این وضع

به عهده گیرد در تحت ملاحظه درآورد.

با اوضاع کنونی برای اینکه به اولیاء امور ایران لزوم انتظام خانه و مملکت خودشان را مسجل نماییم مقتضی بلکه واجب است که در نهایت سادگی و وضوح به آنها سخن گوئیم. برای حصول این مقصود من پیشنهاد می‌کنم که به آن دولت رسماً اطلاع داده شود که اگر تا آخر ماه سپتامبر در راههای عمده تجارتي جنوب تا آن درجه انتظام و امنیت داده نشود که قوافل بطور متداول بتوانند تردد نمایند در آن وقت دولت انگلیس خود این تکلیف را به عهده خواهد گرفت.

این اقدام اشخاص معدودی را که معتقدند بدون استمداد و استعانت مستشاران یا معلمین خارجه پیشرفت در اصلاحات و تجدد ادارات ممکن نیست محرك خواهد شد که این عقیده خود را قبولانده و به مقام اجراء درآورند. بهمچنین دولت و مجلس را با حالت فلاکت مالیه مملکت که فعلاً در تغافل یا تجاهل از آن جدیتی تمام دارند مواجه و روبرو خواهد نمود. خیلی ممکن است که دولت ایران در تحت فشار این قبیل تهدیدات و سائلی برای اعاده انتظام تحصیل نماید.

مجاهدات مظفرانه پیرم در آذربایجان بخوبی مجسم و معلوم می‌نماید که اگر فشار کافی آورده شود چه کارها ممکن است انجام یابد.

حالی که پیرم وارد طهران شده ممکن است که خدمات او را در فارس به کار بزنند و مثل آذربایجان اثرات حسنه و قایده ببرند فقط اشکال حقیقی، مسئله پول است ولی دولت ایران به خوبی میدانند که برای این مقصود فقط لازم است که به دولتین اظهار نمایند و تنها چیزی که مانع این اظهار و تقاضا است همانا تمهیدات ضد روس نفرسیده بعضی ملیون تند است.

بنده... چارلز مارلینگک

مجدداً اظهار می‌دارم که بعد از اختتام مشروحه فوق خاطر من را متوجه خساراتی که عمداً در فارس بر خطوط تلگراف هند و اروپا وارد آورده‌اند و زیادتی عده و موارد آنها موجب وحشت است نموده‌اند. این خسارت تقریباً تماماً از قبیل شکستن مقرر بوده به طوری که در يك ماه گذشته ۳۳۷ عدد آنها را شکسته‌اند و در هر مورد شکستن مقرر باعث قطع جزئی یا کلی سیم روی آن مقرر شده است. غلامهای اداره تلگراف مزبور که سابقاً می‌بایست در ماهی شش دفعه تعمیر این قبیل خرابیها را بنمایند، حالیه دائماً مشغول این کارند و غالباً طعمه حملات و غارت سارقین می‌شوند. در این موضوع نیز به دولت ایران اظهارات سخت نموده‌ام.

چارلز مارلینگک

نمره - ۱۳۰

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۱۸ ژوئیه)

از قلمهك ۱۸ ژوئیه ۱۹۱۰ [۲۷ تیر ۱۲۸۹: ۱۱ رجب ۱۳۲۸]

راجع به تلگراف ۸ ژوئیه خودم

عدم امنیت کلیه طرق روی به ازدیاد است و راپورتهای واصله از همدان
مشعرند که اغتشاش عظیمی در آن شهر بروز کرده. از طرف دولت هیچ اقدامی
نشده و نخواهد شد مگر اینکه بوسیله تهدید شدیدی مجبور شوند قواء و اهتمامات
خود را از دسته بندی و دسایس حزبی منصرف نموده و بعبوض مصروف و متوجه
انتظام مملکت نمایند و من پیشنهاد می کنم که اجازت دهید به طوری که در مراسله
مورخه ۲ ژوئیه خود اشارت کردم به دولت ایران اخطار کنم.

www.adabestanekave.com

نمره - ۱۳۱

تلگراف سر ادوارد گری به مستر مارلینگک

وزارت خارجه ۲۲ ژوئیه ۱۹۱۰ [۳۱ تیر ۱۲۸۹: ۱۵ رجب ۱۳۲۸]

میل دارم که عقاید و نظریات شما را در موضوع پیشنهاد ذیل بعد از شور با
وزیرمختار روس بدانم که پس از دانستن عقاید شما آن را به دولت روس تکلیف و
اظهار نمایم.

تصور می کنم شما هنوز معتقدید بر اینکه امید چندانی نیست که دولت ایران
بصرافت طبع از دولتین تقاضای استقراض بنمایند. نظر به اینکه اگر وجهی به
دست نیاورند اوضاع مملکت بدتر شده و امید کمی خواهد بود که رفع اغتشاشات
ایران عموماً و جنوب آن خصوصاً بشود عقیده من این است که دولتین سبقت کرده
و متفقاً به دولت ایران عنوان نمایند که حاضرند ۴۰۰۰۰۰ لیره بسدور شرایط
دیگری (سوی تعیین محل تأمین و ترتیب تأدیة دین) به آن دولت قرض دهند.
ممکن است که ضمناً به دولت ایران گفته شود که این مساعدت و دادن وجه به
این خیال و اطمینان است که تمام آن به مصرف اعاده نظم و امنیت و اصلاح و
تنظیم اداره مالیه مملکت رسانده خواهد شد.

نمره - ۱۳۲

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۲۴ ژوئیه)

طهران ۲۴ ژوئیه ۱۹۱۰ [یکم امرداد ۱۲۸۹: ۱۷ رجب ۱۳۲۸]

راجع به تلگراف مورخه ۱۸ ژوئیه خودم

بازارها مشغول باز شدن است. جمعیتی که در مسجد بودند بنا بر وعده ای
که به آنها برای دستگیری و مجازات قاتلین سید عبدالله داده شده است مشغول

متفرق شدن اند. بعلاوه مذکور و مشهور است که سفارت روس تهدید نموده که اگر در ظرف سه روز کسب و تجارت شروع نشود قشون قزوین طهران را اشغال خواهد نمود. این فشار و تهدید نیز باعث تفرقهٔ اجماع گردید ولی یقین است که چنین تهدیدی از طرف سفارت کرده نشده ولی این قصه برای ارائه دادن و ثبوت بعضی تمهیدات بی‌باکانه احرار ملیون مثال خوبی است.
(به پطرزبورغ اطلاع داده شد)

نمره - ۱۳۳

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۲۴ ژوئیه)
قلمک ۲۴ ژوئیه ۱۹۱۰ [یکم امرداد ۱۲۸۹؛ ۱۷ رجب ۱۳۲۸]
راجع به تلگراف جنابعالی مورخه ۲۴ ژوئیه

دولت ایران محققاً احتمال نمی‌رود که فعلاً از دولتین تقاضای قرض بنماید. اما در خصوص پیشنهاد جنابعالی که دولتین متفقاً تکلیف دادن قرض به دولت ایران بنمایند رأی من این است که چنین اقدامی از طرف ما این عقیده‌ای را که احرار ملیون هم خود داشته و هم بین مردم انتشار می‌دهند که دولتین در این نقشه و تدبیراند که دست دولت ایران را از حیث معاملات مالیه به کلی ببندند تصدیق و مستحکم خواهد نمود. این مسئله بر دولت ایران به خوبی معلوم است که دولتین حاضرند بدون هیچ شرط پلتیکی قرض بدهند ولی از اثر انتشارات عقاید ملیونی که مصالح مملکت خود را فدای سوء ظن بی‌اساس خودشان نسبت به منظورات دولتین می‌نمایند تولید این امیدواری شده که ممکن است پولی با شرایط خیلی سهل تحصیل نمایند و همین امیدواری واهی است که مانع می‌شود دولت ایران تقاضای مساعدت و قرض از دولتین بنماید.

گمان می‌کنم خزانه دولت ایران فعلاً در چنان ضیق و عسرتی است که اگر پولی هم به آن دولت داده شود مبلغ خیلی خیلی از آن به مصرف اعادهٔ نظم رسانده خواهد شد و حالیه دادن قرضه ۴۰۰۰۰۰ لیره کفایت نخواهد کرد.

نمره - ۱۳۴

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۲۶ ژوئیه)
طهران ۲۶ ژوئیه ۱۹۱۰ [۳ امرداد ۱۲۸۹؛ ۱۹ رجب ۱۳۲۸]
دیروز هیئت وزرای جدید تشکیل شد.
مستوفی‌الممالک رئیس‌الوزرای بدون پرتفوی (یعنی وزارتخانهٔ معین)
حسینقلی‌خان نواب وزیر امور خارجه
فرمانفرما وزیر داخله

حکیم الملک وزیر مالیه

عقیده رئیس الوزراء را ممکن است معتدل فرض و محسوب کرد. وزیر خارجه و وزیر مالیه از فرقه احرار ملیون اند. عضویت فرمانفرما در کابینه دلالت دارد بر اینکه ملیون آگاه بوده اند که اگر تمام کابینه را از حزب خودشان تشکیل می دادند در مملکت نفوذ و اهمیتی نمی داشت.

نمره - ۱۳۵

تلگراف مستر مارلینگت به سرادوار گری (واصله ۲۸ ژوئیه)

قلمک ۲۸ ژوئیه ۱۹۱۰ [۵ مرداد ۱۲۸۹؛ ۲۱ رجب ۱۳۲۸]

بنا بر اطلاعی که از کفیل نایب قنسولگری دولت اعلیحضرتی از کرمانشاه رسیده از اثر نشر عقاید ضد روس، قنسولگری روس در خطر عظیم است. سربازهای ایرانی دوبرتبه به طرف نایب قنسول روس در خانه اش تیر انداخته اند. قزاقهای روس مستحفظ قنسولگری نمی توانند از قنسولخانه بیرون بیایند و یا اینکه در کوچه ها پدیدار شوند.

نظام السلطنه از ویس قنسول مزبور عنبرخواهی نموده و همه قسم اطمینانات و تأمین داده اند ولی به نظر نمی آید که بتواند حکم و اقتدار خود را نسبت به اعمالی اجراء و اعمال نماید. ضمناً مستر ناکس برای اعاده نظم و امنیت مشغول اظهارات و اقدامات مؤکد است.

به مسیو پاکلوسکی هم اطلاعات نظیر اخبار فوق از ویس قنسول روس رسیده جز اینکه واقعه تیراندازی در آن راپورت داده نشده وزیرمختار مشارالیه در اینجا مشغول اقدامات قویه است و به پترزبورغ نیز ارائه طریق نموده که از اردوی قزوین پنجاه نفر قزاق اعزام شده به مستحفظین قنسولگری کرمانشاه افزوده شود.

نمره - ۱۳۶

تلگراف سرادوار گری به سر آ. نیکلسن

وزارت خارجه ۲۸ ژوئیه ۱۹۱۰ [۵ مرداد ۱۲۸۹؛ ۲۱ رجب ۱۳۲۸]

بنا بر اطلاعات اخیر واصله از طهران اغتشاشات در تمام مملکت خاصه در جنوب موجود و در کمال سرعت مشغول ازدیاد و انتشار است و ناگزیر نتیجه ایس اوضاع بزودی یک هرج و مرج کاملی خواهد شد. موارد اغتشاش من باب مثل فراوانند مثلاً سرقت یک قافله بزرگ هندی در راه بین یزد و مشهد و اضرار و خسارت دائمی اسلحه گریزانهای افغان نسبت به خطوط تلگراف هند و اروپا در

(۱) اصل ۲۷ ژوئیه که با توجه به تاریخ ارسال تلگراف گویا اشتباه چاپی است. - م.

سیستان و فرار مأمورین اداره از دست آنها به رباط و دو فقره سرقت پست در نزدیکی قم مورد حمله و غارت شدن جمعی مستخدمین اداره تلگراف هند و اروپا بدست اشخاص مسلحه در هفت میلی شرق طهران و شرارت و تعدیات نایب حسین معروف که در ماه ژون از راه بین اصفهان و طهران سلب امنیت کرده و همچنین وضع ناگوار راه بین اصفهان و بوشهر که از ابتدای ورود وزیرمختار تا بحال هیچ علامت بهبودی در آن مشهود نمی‌شود و چنانچه شما مستحضرید مدتی مدید تقریباً غیرقابل عبور بوده و خسارت عمده بر تجارت ما وارد آورده است. علاوه بر اینها چند فقره سرقت در مجاورت شهرهای اصفهان و کرمانشاه واقع شده و شهر کرمانشاه به طوری مورد تهدید ایل کلهر شده بود که حکومت محل ملتجی به قنسولگریهای انگلیس و روس شده است که چون خود مشارالیه اسباب و وسایل مقاومت را ندارد آنها دخالت و نصیحت کرده و ایلات را از تهاجم به شهر منصرف و ممنوع دارند.

به نظر من مطلوب است که دولتین متفقاً اظهاراتی به دولت ایران بنمایند و توجه اولیاء دولت را به این وضع ناگوار طرق و شوارع معطوف سازند. خواهشمندم شرح اوضاع را به نظر مسیو ایزولسکی برسانید و در صلاحیت اخطار متفق به دولت ایران اصرار و تأکید نمایید.

نمره - ۱۲۷

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۲۹ ژوئیه)

از قلمک ۲۹ ژوئیه ۱۹۱۰ [۶ امرداد ۱۲۸۹؛ ۲۲ رجب ۱۳۲۸]

در تعقیب تلگراف من مورخه ۲۸ ژوئیه اینک از کفیل ویس قنسولگری کرمانشاه خبر می‌رسد قسمتی از فوج سربازهایی را که به ویس قنسولگری روس شلیک کرده بودند حکومت خلع اسلحه نموده و وضع آرام‌تر و بهتر است. به مسیو پاکلوسکی نیز راهپوزتی نظیر آن رسیده است.

www.adabestanekave.com

نمره - ۱۲۸

تلگراف سر آ. نیکلسن به سر ادوارد گری (واصله ۲۹ ژوئیه)

از پترزبورغ ۲۹ ژوئیه ۱۹۱۰ [۶ امرداد ۱۲۸۹؛ ۲۲ رجب ۱۳۲۸]

امروز مسیو ایزولسکی را ملاقات نموده و یادداشتی که حاوی پیشنهاد جنابعالی مندرجه در تلگراف مورخه ۲۸ ژوئیه بود به ایشان دادم. جناب معظم وعده فرمودند که بزودی جواب به من بدهند. مسیو ایزولسکی اظهار داشت که اطلاعات واصله از کرمانشاه بهتر و رضایت‌بخش‌تر از سابق‌اند. حکمران محل در خلع اسلحه سربازان عاصی موفق شده و آنها را از شهر بیرون کرده است.

نمره - ۱۳۹

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۳۱ ژوئیه)
از قلمبهك ۳۱ ژوئیه ۱۹۱۰ [۱۸ مرداد ۱۲۸۹؛ ۲۴ رجب ۱۳۲۸]

راجع به وضع کرمانشاه

راپورت امروز ویس قنسول دولت اعلیحضرتی مبنی بر آن است که وضع آنجا خیلی آرام تر است.

مسیو پاکلوسکی به دولت متبوعه خود اطلاع داده که افزودن بر عده مستحفظ قنسوگری شاید لزوم پیدا نکند. منشاء اغتشاش ظاهراً از این قرار بوده که يك سرباز ایرانی در هنگام شب از دیوار بالا رفته که داخل باغ و عمارت قنسوگری روس بشود یکی از قزاقهای روس که مشغول کشیک بوده او را تیر زده است.

نمره - ۱۴۰

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۱ اوت)
طهران اول اوت ۱۹۱۰ [۹ مرداد ۱۲۸۹؛ ۲۵ رجب ۱۳۲۸]

راجع به تلگراف من مورخه ۳۱ ژوئیه

وضع کرمانشاه خیلی بهتر است. قزاقهای روسی که از تاریخ ۲۴ ژوئیه در شهر ظاهر نبودند مجدداً آزادانه درگردشند بدون اینکه اتفاق سوئی رخ دهد.

نمره - ۱۴۱

مراسله مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۲ اوت)
از قلمبهك ۴ ژوئیه ۱۹۱۰ [۱۳ تیر ۱۲۸۹؛ ۲۶ ج ۲ - ۱۳۲۸]

آقا

سردار اسعد وزیر جنگ در تاریخ ۲۷ ماه گذشته در موقعی که حسیات عمومی از اثر تهیجات ملیون و بعلت وقایع چرکر و تبریز فوق العاده بر ضد روس بوده به دیدن من آمدند و از من سؤال کردند که وضع را چه طور می بینید من در جواب جناب معظم اظهار داشتم که نظارگان خبیر و بصیر متحیرانده که آیا دولت روس تا کی این تحریکات و تهیجات خصمانه را که در طهران بر ضد او ترتیب می نمایند خواهد تحمل نمود و اما من نمی توانم حماقت فوق العاده این مردم را بفهمم آیا نمی توانند استدراک و استدلال کنند که چون دولت ایران از داشتن رابطه با روس ناگزیر است البته خیر و مستحسن است که آن روابط دوستانه و حسنه باشند و آیا آنها آن قدر بی مدرك اند که تصور می کنند که با يك دولت هظیمی که فقط قوای مسلحه آن معادل ثلث تمام جمعیت ایران است می توانند

ستیزه نمایند؟ و بدبختانه دولت بعوض جلوگیری از داد و فریاد مضر این فرقه، ساکت ایستاده و تماشا می‌کند که در افکار عمومی نیز سرایت نماید.

چرا وزیر امور خارجه که وظیفه مخصوص او تولید و استحکام مناسبات حسنه بین دولت ایران و دول همجوار است در مجلس ملی بر ضد این مبارزت ملیون پرست نمی‌نمایند؟ من هرگز در صورت مذاکرات مجلس ندیده‌ام که حتی در يك مورد منفردی بر ضد این تحریکات و تہیجات خودکشانه يك نفر صدایی بلند کند و تا حدی که اطلاع حاصل کرده‌ام روش و روابط خارجه ایران بکلی به دست کمیسیون وزارت امور خارجه مجلس تفویض شده است.

از يك کمیسیونی که هرگز با سفارت روس یا سفارت انگلیس ملاقات و معاشرت نکرده بلکه از ما به کلی کناره بسته و با درهای بسته بخیال خود نشسته و شاید از اثر تعدیات موهومه خود را به حالت عصبانی در می‌آورند چگونه ممکن است امید داشت که يك مسئله راجع به روس را به نظر انصاف و بی‌غرضی ملاحظه نمایند. گویا همیشه باید گفتگوهای نقارآمیز و وقایع ناگوار بین روس و ایران موجود باشد و عده زیادی از مردم که به اصطلاح سیارند و ملیت آنها مشکوک یا ذوجنبتین است این وجود کدورت مابین را حتمی و واجب کرده‌اند. لهذا خیلی لازم است که برای تحقیر و تخفیف آن گفتگوها از هر جد و جهد و اهتمامی مضایقه نشود و جناب آقای سردار اسعد می‌توانند مطمئن باشند که اگر این قبیل مشاجرات و گفتگوها را بعوض آنکه تفویض به نظر و عقیده يك کمیسیون غیر مسئول معرض بنمایند بگذارند بین سفارت روس و يك وزیر امور خارجه لایقی حل و قطع شود یقیناً روابط بین ایران و روس در کمال سرعت دوستانه خواهد گردید.

سردار اسعد وعده داد که خود را حامی و مشوق مسلک صلح‌آمیزتری نسبت به روس بنماید ولی اظهار داشت که مانع بزرگ نیل به این مقصود همانا اقامت طولانی قشون روس است در ایران. من در جواب از جناب ایشان سؤال کردم که چرا دولت ایران به اظهار سه هفته قبل وزیرمختار روس راجع به داخل مذاکره شدن در خصوص شرایط عودت قشون روس جوابی نداده جناب ایشان جواب دادند که علت بحران کابینه بوده و خواستند بعضی شکایات و تظلمات دولت ایران را نسبت به روس اظهار دارند ولی من این حکایت محنت‌سرایبی را قطع کرده و گفتم شما آنچه را که من با این سعی و تفصیل نمی‌کردم الان تکرار و تذکار می‌نمایید به این معنی که بعوض آنکه مستقیماً نزد سفیر روس که همیشه حاضر است جنابعالی را با يك ضمیر و روش صلح‌آمیزی بپذیرد بروید و زحمت مذاکره مطالب را بخود دهید در اظهار شکایت از زحمات و تعدیات وارده بر ایران مبالغه و حکایت‌سرایبی می‌نمایید. جنابعالی فقط شکایت و حکایت يك طرف را می‌شنوید و اگر زحمت مذاکره مطلب را یا سفارت روس به عهده گیرید ملاحظه خواهید کرد که در اکثر موارد تنازع مثل واقعه تبریز ایرانیها لااقل بقدر روسها

مسئول و مأخوذ بوده‌اند. و اما دولت روس، من می‌توانم به جنابعالی اطمینان کامل بدهم که کمتر از ما خواهان مناسبات دوستانه با دولت ایران نیست. راپورت این مذاکره را مبادرت کرده مطولاً شرح دادم نظر به اینکه رفتار و مسلک دولت ایران را در مورد مسائل راجع به روس تا حدی به صحت و دقت می‌توان از آن درک نمود.

بنده ... چارلز مارلینگک

www.adabestanekave.com

نمره - ۱۴۲

مراسله مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۲ اوت)

از قلمهك ۱۲ ژوئیه ۱۹۱۰ [۲۱ تیر ۱۲۸۹: ۵ رجب ۱۳۲۸]

آقا

در تلگراف مورخه ۳۰ ماه گذشته خودم با نهایت توقیر اطلاع دادم که اغتشاش و طغیان مهمی در ولایت کرمانشاه بروز کرده داودخان به ریاست ایل کلمهر با هزار و هشتصد سوار به ماهی دشت که پنج فرسخی شهر است نزول نموده و اظهار امید نموده که ترتیب و قرار امور ایل خود را با حکمران بدهد. نظر به اینکه وضع لرستان اهمیت و وخامت پیدا کرده و سردار اکرم بین ایلات آنجا اتحادی تشکیل داده و کرمانشاه و همدان را تهدید می‌نمایند. کفیل قنسولگری انگلیس با معیت همکار روسی خود لزوم و صلاحیت عودت و عزیمت داودخان و کلمهر را از نزدیکی شهر به حکمران متذکر گردیدند. جناب معظم جواب دادند که امیدوارم او را متقاعد نمایم که در ظرف چند روز حرکت نماید و اگر به این نیت خود موفق نگردیدم مداخله یا وساطت قنسولها را تقاضا خواهم نمود. بنا بر این من و وزیرمختار روس به قنسولها تعلیمات فرستادیم که در صورت تقاضای نظام-السلطنه نفوذ و اهتمام خود را به کار بزنند و در صورت لزوم داودخان را ملاقات بنمایند. لیکن حکومت توسلی به قنسولها نجسته و با سوارهای سنجابی مطیع خود در تاریخ ۲۸ به طرف داودخان حمله برده است. علاوه بر اینکه به آرزوی خود موفق نشده و نتوانست داودخان را متقاعد به مراجعت نماید شکست خورده با تلفات زیاد به شهر عقب نشسته پس از آن داودخان به قنسولها چنین اطلاع داد: «نظر به اینکه حکومت بدون جهت بر من هجوم برده از دولتین استمداد و استعانت می‌نمایم که مسائل متنازع‌فیه ما بین را تسویه نمایند. من حاضریم که هر پیشنهاد و تکلیفی را که دولتین بنمایند قبول کنم و بالاخره تقاضای ملاقاتی با حکمران می‌نمایم.» ضمناً جناب حکمران بدون اینکه مذاکرات جدیدی با قنسولها بنمایند علائمی بروز دادند که مشخصاً دلالت بر اراده ایشان بر تجدید اقدام عاجل بی‌تأملی می‌نمود و قنسولها برای جلوگیری از مخاطرات چنین اقدامی تکلیف کردند که قرار اصلاح ما بین باین‌طور داده شود که داودخان عقب‌مانده

مالیات را بدهد و عملیات خود را بحدود ناحیه و منطقه خود محدود نماید. مسیو پاکلوسکی و من به قنسولها اجازه دادیم که نظام السلطنه را از مکتوب داودخان مستحضر سازند و بشرط موافقت جناب ایشان قرار صلح را با داودخان بگذارند و اگر بعلت امتناع نظام السلطنه از قبول مساعدت قنسولها لزوم پیدا کرد به داودخان نصیحت نمایند که مطیع اوامر دولت شود. از دولت ایران مطابق مفاد تلگراف ۳۰ ماه گذشته جنابعالی تقاضای اقدامات کردم و دولت به من چنین اطلاع دادند که داودخان انقیاد و اطاعت خود را نسبت به اوامر دولت مرکزی اظهار داشته است. اطلاعات اخیراً من مشعر بر ایناند مشارالیه به قدر ۱۵ میل از شهر کرمانشاه دورتر شده است. بنده ... چارلز مارلینگک

نمره - ۱۴۳

مراسله مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۲ اوت)
 قلمک ۱۲ ژوئیه ۱۹۱۰ [۲۱ تیر ۱۲۸۹؛ ۵ رجب ۱۳۲۸]

آقا

بعد از نوشتن مشروح ۲ ژوئیه، راپورتهایی که از قنسول ژنرال دولت اعلیحضرتی مقیم اصفهان رسیده حاکی برآنند که اوضاع امور در راهمایی که از شیراز و اهواز منتهی به شهر اصفهان می‌شوند هر روزه بدتر می‌شود و مستر گراهم بالاخره این طور بیان کرده که «مجاورت اصفهان معرض نهب و غارت سارقین قشقایی است.»

نظر به اینکه ارسال مراسله به وزیر امور خارجه و ابلاغ اظهارات شفاهی به وزیر داخله یا وزیر جنگ به کلی بی‌فایده‌اند چه که مراسله را وزیر خارجه به کمیسیون خارجه مجلس ارجاع خواهد کرد و در مقابل اظهارات شفاهی از قبیل وعده‌های ایفاء نشده خواهند داد لهذا به نظر من لازم گردید که طریقه دیگری برای جلب توجه دولت به لزوم اعاده انتظام اتخاذ نسایم. بنسبیراین چنانچه در تلگراف مورخه ۸ ژوئیه اطلاع دادم عباسقلی‌خان نواب را تعلیمات دادم که در جلسه آتیه وزراء اجازه دخول حاصل نموده و به آن هیئت بطور وضوح بفهماند که دولت اعلیحضرتی انگلیس بیش از این نمی‌تواند تعطیل کامل تجارت خود را تحمل نماید.

یادداشت عباسقلی‌خان را که شرح ملاقات و مذاکرات خود را با هیئت وزراء در موقعی که مستشارالدوله رئیس مجلس هم حضور داشته حاوی است اینک افقا ایفاد می‌دارم. از قرار معلوم عباسقلی‌خان این مأموریت خود را با فطانت زیادی انجام داده و امید می‌دارم که اثرات مستحسنه حادث شده باشد اگرچه به نظر یقین می‌نماید که هیئت وزراء فعلیه منفصل خواهند شد ولی شاید آن اثرات از خواطر

جانشینهای آنها به کلی محو و معدوم نشود معذک این مسئله نزد من محرز و یقین است که دولت ایران اعم از اینکه اعضاء و اولیاء آن هرکس باشد هیچ اقدامی نخواهد کرد مگر اینکه در تحت فشار سختی آورده شوند نه این است که اولیاء امور نتوانند کاری انجام دهند، بلکه اگر وسایل و ترتیبات عهد قدیم را به کار بزنند انجام مقصود در حدود و حیز قدرت آنها است ولی میل و حسیات عمومی مجلس بر ضد به کار زدن آن وسایل است بلکه با استخدام اشخاصی که در عهد سابق تجربیات تحصیل کرده و آن طریقه را بخوبی و با اطمینان از نتیجه می توانند به کار بزنند بیشتر مخالفند.

با وجود مراتب فوق اگر کابینه جدی فعالی می بود ممکن بود بر تمام مشکلات فایق آید ولی بدبختانه کابینه بعدی مشغول و مستغرق مشاجرات و منازعات داخلی خود می باشد که نمی تواند عطف توجه به مصالح و خیر مملکت نماید و تا هنگامی که تهدید و اخطار جدی به طوری نشود که دولت ایران نتواند از رعایت آن تکاهل نماید همان حالت تسامح را در مورد پروتستها و اظهارات ما کماکان مشهود خواهند داشت.

در تاریخ دهم راپورت تلگرافی از مستر گرامم واصل گردید که همان روز مفاد آن را تلگرافاً [= تلگرافی] به جنابعالی اطلاع دادم. راپورت مزبور حکایت می کرد که بسبب حضور دویست یا سیصد نفر قشقای در شهر و خیال حرکت حکمران یا یک قسمت از استعداد محلی در مردم اضطراب و توحشی حادث گردیده.

نظر بدان که هیئت وزراء مجدداً استعفاء کرده اند فوراً از معاونین وزارتخانه های داخله و خارجه تلگرافاً [= تلگرافی] تقاضا نمودم که اقدامات جدی برای حفظ انتظام و امنیت اصفهان به عمل آورند و در همان روز بعد از ظهر به ملاقات مستشارالدوله رفته بودم. در موضوع وضع رقت انگیز ولایات جنوبی در نهایت جدیت با ایشان صحبت داشتم معزیه و وعده دادند که برای اعاده امنیت نشو خود را به کار بزنند.

بنده ... چارلز مارلینگک

ملفوقه در نمره ۱۴۳

یادداشت عباسقلی خان

بنا بر تعلیمات مستر مارلینگک دیروز به شهر رفتم که در موضوع عدم امنیت جنوب ایران که هماره روی به ازدیاد است با هیئت وزراء صحبت نمایم. رئیس الوزراء را در عمارت پارلمان یافتم. به جناب ایشان اطلاع دادم که از طرف شارژ دافر دولت اعلیحضرتی انگلستان برای اظهار بعضی مطالب به کابینه وزراء آمده ام. جناب معظم مرا داخل اطاقی کردند که سایر وزراء هم نشسته بودند.

بعد از تبادل تعارفات معمولی اجازه خواستم که مراسلاتی را که شارژدافر معوی‌ایه به وزارت خارجه ایران راجع به اوضاع ناگوار نوشته است برای هیئت محترم بخوانم. با وجود امتناع آنها از استماع و اظهار اینکه مراسلات را سابقاً دیده‌ایم من شروع بخواندن مراسله اخیر مستر مارلینگک مورخه ۶ ژوئیه نمودم. جناب رئیس‌الوزراء اظهار داشتند که اگر اوضاع ولایات شمالی را با سال گذشته قیاس نمایید ملاحظه خواهید کرد که امسال چه قدر بهتر شده مع وجود ذانک سفارتین روس و انگلیس همیشه از کوچک‌ترین گفتگو ولو آنکه بین دو نفر افراد باشد اظهار شکایت می‌نمایند. من در جواب گفتم که اوضاع شمالی هرچه هست بوده باشد ولی وضع جنوب که پیوسته دچار و کمپانیهای انگلیس که با ایران معامله و تجارت دارند از تزاید عدم امنیت آن به دولت اعلیحضرتی شکایت می‌برند طوری ناگوار و مغشوش شده که گمان نمی‌کنم دولت فخیمه انگلستان بتواند بیش از این تحمل آن را بنماید. من خود سؤال کردم که آیا عاقبت و نتیجه این وضع چه خواهد شد؟ سردار اسعد وزیر جنگ فوراً جواب دادند که دولت ایران درستی و یکجبهتی را که دولت اعلیحضرتی انگلستان تا بحال مشهود داشته و از هر اقدام و نمایش نظامی در مملکت ایران خودداری و احتراز فرموده قدر دانسته و سپاس‌گذار [= سپاسگزار] است.

من اظهار داشتم که خوب است دولت ایران برای اینکه امتنان و قدردانی خود را به منصفه ظهور برساند اهتمامی در اعاده امنیت طرق تجارتنی نموده و خاطر دولت اعلیحضرتی انگلستان را از این رهگذر آسوده و خالی از تشویش نمایند. آقای سردار اسعد در جواب گفتند که در خصوص راهزنیهای قشقای در مجاورت اصفهان تعلیمات به بختیاریمها داده شده که آنها را تعاقب و تنبیه نمایند و اما راجع به اغتشاش فارس تغییرات اساسی در امور و اداره این ایالت لازم و حتمی است و فعلاً دولت در این موضوع مشغول مذاکره و مذاقه است. نتیجه مذاکرات را در تحت جواب مراسله‌ای که سفارت دولت فخیمه در این مبحث به وزارت خارجه نوشته‌اند به آن سفارتخانه اطلاع خواهیم داد. پس از آن سردار اسعد به من چنین فرمودند که چندی قبل در موقعی که شما در تأیید و تقویت صولت‌الدوله به من صحبت می‌کردید بدون مضایقه به شما گفتم که این شخص نالایق است. من در جواب سردار چنین بیان کردم که سفارت دولت اعلیحضرتی انگلستان در هیچ موردی حمایت از صولت یا شخص دیگری نکرده ولی فقط من بر طبق مأموریت خود به دولت ایران بطور خصوصی و دوستانه تأکید کردم که لازم است از هر مخاصمه و مجادله‌ای بین صولت‌الدوله و ضیفم‌الدوله پرادرش جلوگیری و اجتناب شود زیرا که چنین واقعه‌ای ممکن است منجر به ظهور اشکالات سخت در جنوب بشود.

این را هم ضمیمه بنمایم که در طی صحبت، رئیس‌الوزراء اشاره به قوا و استعدادی که برای حفظ نظم فارس فعلاً در تحت فرمان فرمانفرمای آن ایالت است

نمود. من نتوانستم خودداری نمایم از اینکه به ایشان عرض کنم که حکام همیشه قوایی که در تحت فرمان خود دارند به راه و مورد صحیح به کار نمی‌زنند بلکه بعضی اوقات برای منافع و مصلحت شخصی استعمال می‌نمایند ولی در اینکه این مسئله در مورد فرمانفرمای فعلیه فارس صدق می‌کند یا خیر البته هیئت دولت بهتر می‌تواند تمیز دهد.

در خصوص اغتشاش نزدیکی کرمانشاه، کابینه به من اطلاع دادند که داودخان تلگرافاً [= تلگرافی] اطاعت خود را نسبت به اوامر دولت اظهار داشته و دیگر نشویش و نگرانی برای امنیت خارجیه در آن شهر نیست.

عباسقلی

۸ ژوئیه ۱۹۱۰ [۱۷ تیر ۱۲۸۹؛ ۱ رجب ۱۳۲۸]

نمره - ۱۴۴

مراسله مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۲ اوت)
 قلمبهك ۱۵ ژوئیه ۱۹۱۰ [۲۴ تیر ۱۲۸۹؛ ۸ رجب ۱۳۲۸]
 آقا

خلاصه ماهیانه وقایع مهمه را که در چهار هفته گذشته در ایران اتفاق افتاده با کمال افتخار لفا ارسال می‌دارم.

بنده ... چارلز مارلینگک

ملفوفه در نمره ۱۴۴

خلاصه وقایع ایران در چهار هفته لغایت ۱۵ ژوئیه ۱۹۱۰
 [۲۴ تیر ۱۲۸۹؛ ۸ رجب ۱۳۲۸]

طهران

کمی بعد از استعفای رئیس مجلس که در تاریخ ۷ ژوئیه بود کابینه منفصل گردید و در تاریخ ۱۴ سپهبدار و سردار اسعد به سمت نمایندگی مجلس انتخاب شدند و در همان موقع مستوفی الممالک اعلام داشت که نایب السلطنه ایشان را مأمور فرموده‌اند که کابینه جدید را تشکیل نمایند.
 در تاریخ اول ژوئیه پیرمخان و سردار بهادر از آذربایجان وارد طهران شدند و یک عده اسرایی را که در مسافرت و اردو کشی آذربایجان دستگیر نموده‌اند با خود آوردند.

مجلس

در تاریخ ۱۴ ژون [۲۴ خرداد ۱۲۸۹؛ ۶ ج ۲ - ۱۳۲۸] نظامات و شرایط استقراض داخلی در مجلس قرائت و تصویب شد. مبلغ آن یک میلیون ایره و مرابحه

آن صد هفت و ترتیب تأدیة آن در بیست قسط سالیانه و محل تأمین و ضمانت آن عایدات املاک خالصه و تذکره مقرر گردیده است.

در جلسه ۱۶ ژون [۲۶ خرداد ۱۲۸۹؛ ۸ ج ۲ - ۱۳۲۸] تجدید کنترات مسیو مرنارد بلژیکی رئیس گمرکات را برای مدت چهار سال از قرار سالی پنجاه هزار فرانک تصویب نمودند لیکن یکی از وکلاء موقع را مغتنم شمرده نطق سختی بر علیه [= علیه] مرنارد نمود.

در جلسه ۲۱ ژون راپورت وزارت جنگ و کمیسیون بودجه در خصوص خرید سی هزار تفنگ از طرح جدید قرائت شد بالاخره قرار بر این شد که سه نفر مأمور شوند که به اروپا رفته و در آن باب تحقیقات نمایند.

در ۲۳ ژون [۲ تیر ۱۲۸۹؛ ۱۵ ج ۲ - ۱۳۲۸] کمیسیونی انتخاب شد که در محاسبات وزارت مالیه تفتیش نماید ولی چنین معلوم می شود که مقصود تفتیش و رسیدگی محاسبات اداره گمرک است.

در تاریخ ۲۵ ژون [۴ تیر ۱۲۸۹؛ ۱۷ ج - ۱۳۲۸] راپورت کمیسیون بودجه در خصوص پیشنهاد وزارت داخله برای خرید پنجاه هزار موزر قنات شد. تقی زاده این موقع را غنیمت شمرده و نطق مفصلی در تنقید مشی و مسلك دولت انشاء نمود و خطر گذرانیدن و تصویب این قبول پیشنهادات منفرده را قبل از تقدیم بودجه کل به مجلس متذکر گردید.

جلسه ۲۹ ژون [۸ تیر ۱۲۸۹؛ ۲۱ ج ۲ - ۱۳۲۸] بواسطه تمرد و سرپیچی یکی از نمایندگان نسبت به امر رئیس و تعرض و خارج شدن رئیس از مجلس برای اجرای حکم خود جالب توجه است. این واقعه می نماید که نفوذ و محبوبیت رئیس خیلی رو به انحطاط است.

معزى الیه همیشه ساعی و جاهد بوده که کابینه را لااقل در جلسات علنی از حملات حفظ و حمایت نماید ولی در تاریخ ۲ ژویه دیگر نتوانست از نمایندگان جلوگیری نماید چنانچه شیخ اسماعیل هشترودی ابتدا شرحی از مذاکرات خود با بعضی وزراء راجع به رفتار دولت روس نموده و بالاخره از بیاناتش چنین استنباط می شد که مجلس به طوری نسبت به وزراء رنجیده و بی میل است که اگر از تمهیدات و اسباب چینی های آنها نترسند فوراً رأی عدم اعتماد خواهند داد. در تعقیب این نطق که فتح باب این قبیل نطقهای پرتنقید را در مجلس عمومی نمود جمعی دیگر از وکلاء بهمان مفاد و منظور نطقی و نقادی نمودند.

در این مجلس اجازه مرخصی سه ماهه به تقی زاده تصویب شد. باعث این تقاضا از طرف تقی زاده آن شده که علمای نجف تلگرافاتی به نیابت سلطنت و هیئت وزراء و مجلس کرده و در اخراج مشارالیه از مجلس نظر به تمایلات و عقاید بی دینی و انقلاب طلبی که بنا بر معروف داراست تأکیدات نموده بودند ولی معزى الیه هنوز حرکت نکرده.

چون بعضیها به این صدد بودند وکیل الرعایا را که به وزارت مالیه کمک

می‌کرد و مذاکرات راجع به قرارداد ضرابخانه دولتی و راجع به تثبیت قسروض جاریه را از طرف دولت با بانک شاهنشاهی به خوبی انجام داد بی اعتبار و خفیف نمایند، لهذا کمیسونی انتخاب شد که بحساب اعانه مجبوری که مشارالیه از ظل السلطان و دیگران جمع‌آوری نموده رسیدگی نمایند در جلسه دویم شهر حال کمیسیون راپورت خود را در این موضوع قرائت نمود. و وکیل‌الرعا یا نطقی کرد. در تاریخ ۵ ژویه [۱۴ تیر ۱۲۸۹؛ ۲۷ ج ۲ - ۱۳۲۸] در مجلس حملات سخت دیگر به وزراء کرده شد و در تاریخ ۷ مستشارالدوله رئیس مجلس از مقام ریاست استعفا داد و مجلس بدون مباحثه و تنقید استعفای ایشان را پذیرفت و ذکاء‌الملک بجای ایشان به ریاست انتخاب گردید.

در تاریخ ۱۱ ژویه [۲۰ تیر ۱۲۸۹؛ ۴ رجب ۱۳۲۸] سپهدار و سردار اسعد در مجلس حضور داشتند و بجای وکلای مستعفی برطبق قانون انتخابات به اکثریت آراء به سمت نمایندگی ملت انتخاب شدند. مستوفی‌الممالک به مجلس چنین اعلام داشتند که والا حضرت نایب‌السلطنه مرا مأمور کرده‌اند که کابینه تشکیل نمایم و امیدوارم که بزودی کامیاب شوم، و کابینه خود را به مجلس معرفی نمایم. سپهدار و سردار اسعد هر دو با بیانات پسندیده نطق کرده و به نمایندگان خدمات و ورود خودشان را در یک سال قبل یادآوری نموده و مجلس را از بی‌طرفی و بی‌غرضی خود مطمئن ساخته و وعده کردند که ملت را در کار و مشکلاتی که در پیش دارد تقویت و خدمت‌گذاری نمایند. این بیانات را مجلس با فریاد تحسین پذیرفت.

تبریز

اوضاع آذربایجان در این مدت بطور عادی بوده است.

رشت

اردوی دولت در تحت فرمان سردار بهادر و پیرم که مأمور اردبیل بودند در اواسط ماه ژون از آنجا گذشته به طرف طهران رفته پنجاه نفر اسراء همراه داشتند که از جمله آنها امیر عشایر سرکرده معروف بوده است.

مشهد

وضع این ایالت کماکان آرام است ولی ترتیب اداره کردن امور خیلی نواقص دارد. یکی از مواد بی‌ترتیبی زیاد شدن ادارات دولتی است در صورتی که مأمورین آنها وظایف و حدود مسئولیت خود را ابدأ نمی‌دانند. انجمن ایالتی هیئت است که هیچ نفوذ و وسائلی ندارند و می‌توان گفت که اختیار و اقتدار آنها در امور سیاسی ایالت صفر است.

سیستان

آرامی و سکونت در ولایت کما سابق موجود است ولی اسلحه گسریزانهای افغانی باعث ناامنی راه سیستان و کوه ملک سرباه شده‌اند. مالیات را مأمورین گمرک جمع‌آوری می‌نمایند و بمرور وارد صندوق می‌شود. ریش سفیدان دهات از تعدیات حکومت به اداره گمرک تشکیات سخت می‌نمایند و می‌گویند اگر اهتمامی به جهت بهبودی احوالشان نشود ناگزیر به یکی از قنصلخانه‌ها ملتجی خواهند شد و اگر باز مقصود حاصل نشد به خاک افغان جلای وطن خواهند نمود.

در مدت ماه ژون قاچاقچیمهای افغانی مکرر خط تلگراف بین دهانه و کوه ملک سرباه را قطع و مزاحمت نموده‌اند و در اواخر همان ماه قافله‌ای از اسلحه قاچاقی با یکصد و بیست و پنج نفر افغانی در نقطه بلوچ آب برده‌اند، گمان چنان می‌رفت که این آخرین قافله موسم قاچاق است ولی باز راپورت رسید که در تاریخ ۱۱ ژویه قافله دیگری در نزدیکی بمپور بوده است.

در اوایل ژون دسته‌ای از قاچاقچیمهای افغان در گردی چاه‌خانه مأمور گمرک و راحت‌گاه انگلیسها را غارت کرده‌اند. قافله آنها شامل ۵۰۰ الی ششصد شتر بوده که حمل اکثر آنها اسلحه بوده و یکصد و پنجاه نفر اشخاص مسلح همسراه داشته‌اند. تجار بیرجند اقدام نموده‌اند که مال التجاره‌های خود را در کوه ملک سرباه توقیف نمایند تا راه امن گردد.

با وجود همه قسم مراسلات و پیغامات ما، دولت ایران هیچ اقدامی برای جلوگیری قاچاقچیان افغانی نکرده است.

اصفهان

وضع شهر اصفهان بی‌اغتشاش مانده، انجمن ولایتی مرتباً منعقد می‌شود ولی معلوم نیست کار چندانی انجام بدهد. در مدت نیمه اول ژون راهها امن بودند ولی در نیمه ثانی از قرار راپورت راههای شیراز و اهواز و سلطان‌آباد که منتهی به اصفهان می‌شوند مغشوش بوده و چندین دزدی واقع شده است. سرقت راه سلطان‌آباد را الوار مرتکب بوده و تاخت و تاز و غارتگری زیادی کرده‌اند چنانچه پستمها را غارت کرده و چند نفر را کشته‌اند.

دزدیمهای راه شیراز و اهواز در نقاطی که بیش از سی میل از شهر اصفهان مسافت ندارند واقع شده و ظاهراً مرتکب تمام آنها قشقاییها بوده‌اند و حکمران ولایت که بختیاری است بحسب ظاهر مایل نیست که برضد آنها اقدامی کند.

بنا بر اطلاعات اخیره صولت‌الدوله در قمشه است و آقانورالله برای ملاقات مشارالیه به آنجا رفته است. ضمناً قریب دویست نفر قشقایی در خود شهر اصفهان جمع آمده‌اند ولی دولت ایران اظهار می‌دارد که حرکت قشقاییها هیچ موجب تشویش و اضطراب نیست.

در تاریخ ۱۳ ژویه [۲۲ تیر ۱۲۸۹؛ ۶ رجب ۱۳۲۸] مستر گراهم تلگرافاً

[= تلگرافی] راپورت داده است که چند قافله در روز دوازدهم و سیزدهم بدون هیچ آسیبی وارد اصفهان شدند و از طرف صولت‌الدوله نیز رسولهائی به شهر آمده‌اند.

در زاد طهران گادگاهی متعرض به پست شده‌اند و این مسئله را به متابیین نایب حسین کاشی نسبت می‌دهند. خود نایب حسین پس از آنکه برای قشون ساخلو کاشان کمک رسید از آنجا خارج شده ولی قشون دولت او را تعاقب و حمله نموده و دو نفر از کسانش را مقتول و ۱۶ نفر را دستگیر نمودند. در تاریخ ۱۱ ژوئیه در نزدیکی خفر آدمهای نایب حسین پست طهران را زده و سه نفر مسافر بختیاری را به قتل رسانده و چهارده رأس اسب چاپارخانه را به غارت بردند.

یزد

شهر آرام و خالی از اغتشاش بوده ولی از طرف اهالی نسبت به مأمورینی که از طهران برای گذاشتن مالیات به بعضی اشیاء از قبیل تریاک و هیزم آمده‌اند مخالفت زیادی شده زیرا که براین اجناس خود حکومت قبلاً مالیات بسته است. حکومت اگر خود باطناً باعث و بانی این ضدیت نبوده باشد ولی ظاهراً مؤید آن است. مأمورین مزبور مسئله را رجوع به طهران کرده‌اند. در نائین نیز اهتمامی برای وضع این عوارض کرده شد ولی آنجا هم منجر به هیجان گردید و اجتماعی از اهالی به تلگرافخانه انگلیس رفته و از حکومت تمنای رفع تعدی کرده‌اند. مسئله راجع به طهران گردید و مالیات تریاک فعلاً بدون زحمت جمع‌آوری می‌شود. وضع راهها بی‌اغتشاش است ولی بواسطه اشتمارات اغراق‌آمیز راجع به یک دزدی که در نزدیکی رفسنجان واقع شده مکاریمها را نسبت به امنیت راه کرمان مشوش و مضطرب نموده است. یک قافله پول نقره متعلق به بانک شاهنشاهی با سلامت وارد کرمان شده است.

در مسئله خانه موقوفه زردشتیها که در خلاصه ماهیانه سابق راپورت داد به تظلمات آنها از طهران جواب متنع رضایت‌بخشی داده نشد. بعلاوه این مورد، موارد عدیده دیگر بوده است که مسلمانان در صحت و اعتبار قرارنامه‌ها و اجاره‌نامه‌ها و غیره زردشتیان تشکیک و تردید می‌نمایند.

کرمان

وضع کلیه این ایالت مغشوش و نظر به اینکه مأمورین محلی از حفظ نظم عاجزند هیچیک از طرق را نمی‌توان بطور یقین امن خواند.

قنسول دولت اعلیحضرتی را عقیده بر آن است الحال که قوام‌المالک حرکت کرده است امید بمبودی در اوضاع نیست. ورود سردار جنگگ ممکن است اثرات خوب ببخشد ولی احتمال نمی‌رود در تمام ایالت وسیع فوراً اعاده نظم نماید. در تاریخ ۱۵ ژوئیه [۲۶ تیر ۱۲۸۹ : ۸ رجب ۱۳۲۸] یک دسته پانصد نفره سارقین

فارسی سیرجان را احاطه نموده مشغول جدال بوده‌اند. همان دسته يك پست را سرقت کرده و تمام مکاتبات را سوخته‌اند. اهالی رفسنجان بی‌اندازه در وحشت‌اند.

شیراز

در اوضاع عمومی فارس هیچ بهبودی مشهود نیست فرمانفرمای ایالت ظاهراً بی‌کفایت است؛ ابتداء برای تضعیف قوای صولت‌الدوله قوامیها و ضیغم‌الدوله را به کار انداخته ولی حالیه همان رفقای اولیه خود را رنجانده و شاید بعدها باز با صولت‌الدوله منافقت نماید. ضمناً تا اندازه‌ای اقتدار صولت‌الدوله را اعاده داده است و فقط راههای تجارتي که در آنها تردد قوافل به اصفهان و بوشهر شده است همانهایی هستند که صولت‌الدوله در دایر بودن آنها اصرار داشته و برای حفظ آنها مستحفظین تهیه می‌نماید. از قرار راپورت خود صولت‌الدوله در قمشه که در جزو خاک اصفهان است می‌باشد.

تا هنگامی که حکومت کافی لایق برای فارس معین نشده امید چندانی نخواهد بود که در اوضاع آن ایالت بهبودی حاصل بشود.

خلیج فارس

بوشهر

دریابییگی حکمران در اواسط ژون هنوز در بندرعباس بوده انجمن ولایتی بوشهر تقریباً معدوم است. فقط دو نفر از شش نفر منتخبین هنوز در بوشهراند و مسئله تجدید انتخابات راجع به طهران شده است.

در مدت ماه مه و ژون تردید و شک زیادی در خصوص امنیت یا عدم امنیت راه شیراز و همچنین در اینکه از چه راهی باید ذهاب و ایاب نمود در بین مردم بوده است. در قسمت اخیر ماه مه معاون جراح دولتی انگلیس موسوم به «کلی» به سلامت به شیراز سفر نمود صولت‌الدوله اسباب تأمین عبور او را فراهم نمود. در تاریخ ۵ ژون در بوشهر راپورت داده شد که صولت‌الدوله بیکی از رؤسای تنگستان تلگرافاً [= تلگرافی] خبر داده که قوافل در آتیه راه فیروزآباد را به کار خواهند برد و رئیس مشارالیه را مسئول امنیت و سلامتی قوافل در موقعی که در خاک و سامان او می‌گذرند نموده است. این سرکرده تنگستانی مزبور که موسوم به «زایر خزر» [= زارخدر] است از قرار راپورت ۸۰۰ لیره به فرمانفرمای جدید فارس داده است به این امید که قوافل را اجازه دهند از حوزه حکومتی او بگذرند و همچنین اختیار بند «دلوار» را که مرکز قاچاقچیان گمرک است به او واگذار نمایند.

ضمیمه

سلطان آباد

در تاریخ ۲۶ ژون [۵ تیر ۱۲۸۹؛ ۱۸ ج ۲ - ۱۳۲۸] الوار بروجرد پست را در نزدیکی راه چره سرقت نموده و پنج نفر از مسافرین را مقتول و هفت نفر که دو طفل جزو آنها بود مجروح نمودند. بهمچنین سه رأس اسب را زخمی کرده‌اند و از قرار مذکور سارقین هنوز در همان نزدیکی موجودند.

کرمانشاه

پستی که در تاریخ ۲۳ ژون [۲ تیر ۱۲۸۹؛ ۱۵ ج ۲ - ۱۳۲۸] از کرمانشاه به طرف طهران حرکت نمود در نزدیکی دولت آباد سرقت شد و همچنین پست طهران که بایستی در تاریخ ۲۷ وارد کرمانشاه شود، در نقطه سرخابه که بین سلطان آباد و قم است دزد زده در هر دو مورد گویا دزدها از الوار بوده‌اند.

همدان

در تاریخ ۱۳ ژویه [۲۲ تیر ۱۲۸۹؛ ۶ رجب ۱۳۲۸] بازارها برای ضدیت پرزست به مالیات و عوارض جدید بسته شد و بیم ظهور اغتشاشات می‌رزد. صندوقدار بانک روس که خود روسی است مورد توهین و سوءرفتار از طرف اهالی شده است.

www.adabestanekave.com

نمره - ۱۴۵

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۲ اوت)

از قلمك ۲ اوت ۱۹۱۰ [۱۰ امرداد ۱۲۸۹؛ ۲۶ رجب ۱۳۲۸]

يك منسوبی از تقی‌زاده را دیروز عصر مجاهدین به قتل رسانده‌اند. در صورتی که خود مشارالیه قبلا از طهران حرکت کرده است. این واقعه در نظرها انتقامی است که در مقابل قتل آقا سید عبدالله کشیده شده است. در صبح همان روز دو قتل دیگر نیز واقع شده. از نتیجه این اتفاقات دولت تصمیم عزم نمود که تمام مجاهدین و سایر تروریستها را خلع اسلحه نماید. اقدامات و حرکاتی که برای انجام این مقصود لازم خواهد بود به مشورت پالکتنیک بریگاد قزاق کرده خواهد شد و محتمل است فردا با همدستی و کمک بریگاد قزاق اقدامات قهریه به عمل آید. مجاهدین ممکن است مقاومت و مخالفت نمایند ولی خوف آن نمی‌رود که بی‌نظمی و اغتشاش در شهر حادث شود.

نمره - ۱۴۶

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۳ اوت)
 طهران ۳ اوت ۱۹۱۰ [۱۱ مرداد ۱۲۸۹؛ ۲۷ رجب ۱۳۲۸]
 راجع به تلگراف ۲ اوت من دولت تصمیم نموده که خلع اسلحه مجاهدین را
 دو روز تعویق بیاورد.
 شب گذشته بعضی مجاهدین داخل خانه وزیر امور خارجه شده‌اند ولی
 معزیه‌ایه منزل نبوده است.

نمره - ۱۴۷

مراسله مستر ابیرن [اوبرن] به سر ادوارد گری (واصله ۴ اوت)
 از پترزبورغ ۱۱ ژوئیه ۱۹۱۰ [۲۰ تیر ۱۲۸۹؛ ۴ رجب ۱۳۲۸]
 آقا

با کمال افتخار سواد یادداشتی را که به مسیو ایزولسکی ارسال داشته و در
 تحت آن نظریات دولت اعلیحضرتی انگلستان را راجع به شرایط استقراض اظماریه
 دولت ایران بیان نموده‌ام لفا تقدیم می‌دارم.
 بنده ... هیو اوبرون

ملفوفه در نمره ۱۴۷

یادداشت مستر ابیرن [اوبرن] به مسیو ایزولسکی
 راجع به یادداشت وزارت خارجه امپراطوری مورخه ۳ (۱۶) ژون
 [۱۳ خرداد؛ ۲۴ ج ۱] اینک سفارت کبرای دولت انگلیس با کمال توقیر به اطلاع
 آن وزارتخانه معظم می‌رساند که دولت اعلیحضرتی انگلستان موافقت می‌نمایند
 بر اینکه اگر دولت ایران تقاضای قرضه‌ای از دولتین بنماید آن تقاضا را قبول
 و اجابت نمایند و محل تأمین آن را از کلیه عایدات گمرکات شمال و جنوب مقرر
 دارند مشروط به این شرط که هیچ رشته‌ای از عایدات جنوب به مصرف قرضه
 جدید رسانده نشوند مگر اینکه قبلا تعهدات راجع به قرض هندوستان و قروض
 بانک شاهنشاهی را کاملا تأدیه کرده باشند و همچنین محاسبات پرداخت اقساط
 استهلاك و منافع قروض جدید را جدا جدا و به ترتیب نگاه دارند.
 دولت اعلیحضرتی نیز کاملا حاضر است که ضدیت دولت امپراطوری را
 نسبت به آزادی حمل نقره به ایران یعنی معافیت حقوق گمرکی آن تأیید نماید و
 بهمچنین با دولت امپراطوری در این نظر و رأی شریک است که تعیین و انتخاب
 موقع مساعد برای اظهار به دولت ایران که دولتین در دادن مبلغ منظوره حاضراند،
 تفویض رأی و سلیقه دو نماینده مقیم طهران بشود.

پترزبورغ ۲۰ ژون (۳ ژوئیه) ۱۹۱۰ [۳۰ خرداد ۱۲۸۹؛ ۱۲ ج ۲-۱۳۲۸]

نمره - ۱۴۸

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۵ اوت)
 طهران ۵ اوت ۱۹۱۰ [۱۳ امرداد ۱۲۸۹؛ ۲۹ رجب ۱۳۲۸]
 راجع به تلگراف مورخه ۳ اوت من

دولت اعلانی صادر و منتشر نموده و اشخاصی را که بدون حق و اجازه حمل اسلحه می‌نمایند دعوت نموده که در ظرف ۴۸ ساعت اسلحه خود را تسلیم نمایند ولی تا چه اندازه این حکم را اطاعت خواهند کرد معلوم نیست و دولت در موقع وضعیتی نیست که بتواند آن را جبراً اجراء نماید زیرا که به قوای بختیاری نمی‌توانند اطمینان و اعتماد داشته باشند و از بریگاد قزاق فقط چهارصد نفر جنگی در طهران موجود است.

مجاهدین به دو حزب تقسیم شده‌اند اول حزب و دسته‌ای که بنا بر معروف اسباب قتل سید عبدالله شده‌اند دوم دسته‌ای که منسوب تقی‌زاده را کشته و چنین می‌نمایند که برای انجام تقاضا و تشفی مردم مجازات قاتلین آقا سید عبدالله را در نظر و عهده دارند. رؤسای این دسته اخیر ستارخان و باقرخان‌اند. این دسته دیروز مجلس و مجمعی منعقد کرده و در آن مجمع مصمم شدند که تا تقاضاهای معینه آنها را که عمده و اهم آن انفصال کابینه است اجابت و انجام نکنند، اسلحه را تسلیم نمایند.

نمره - ۱۴۹

تلگراف مستر مارلینگک به سر ادوارد گری (واصله ۷ اوت)
 طهران ۷ اوت ۱۹۱۰ [۱۵ امرداد ۱۲۸۹؛ یکم شعبان ۱۳۲۸]
 راجع به تلگراف ۵ اوت من

ستارخان با يك عده معتنابه از مجاهدین و بعضی دیگر در باغ اتابك متصل به سفارت جای گرفته و از تسلیم اسلحه امتناع دارند تا اینکه حقوق عقب‌مانده که می‌گویند طلب‌کارند به آنها داده شود. قوای دولت با چند عراده توپهای کوچک آنها را احاطه نموده‌اند ولیکن با وجود آنکه مهلت و موعدی که برای تسلیم اسلحه معین شده بود امروز صبح منقضی شد، باز دولت ظاهراً می‌ترسد اقدام نماید. از رئیس بریگاد خواسته‌اند که استعداد و کمک بدون توپ بفرستد ولی مشارالیه کلیتاً بیش از سیصد و بیست نفر نمی‌تواند آماده نماید ... شهر آرام است و قشون بسیار خوب رفتار می‌نمایند.